

SECTORALE DISSECTIE VAN DE LIMBURGSE ECONOMIE 2003-2023

*‘Ingrijpend industrieel beleid dringend
nodig op álle beleidsniveaus’*

dinsdag 11 februari 2025

Johan SCHILDERMANS

manager belangenverdediging & kennis

Sectorale analyse van de Limburgse economie in de periode 2003-2023 door VKW Limburg (1)

Aandeel maakindustrie in de Limburgse economie kreeg nieuwe forse klap in 2023

Gewicht industriële sector in Limburg nagenoeg gehalveerd op twintig jaar tijd

**Limburg van meest naar minst industriële regio in Vlaanderen
(op Vlaams-Brabant na)**

Regionaal marktaandeel Limburg in Belgische industrie sinds 2003 gedaald van 9,1% naar 6,4%

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

Sectorale analyse van de Limburgse economie in de periode 2003-2023 door VKW Limburg (2)

**Sterke groei toerisme, logistiek en diensten kan industrieel verlies
onvoldoende compenseren**

**Aandeel van de Limburgse regio in de gehele Belgische economie gedaald
van 6,48% naar 6,16%**

**Ondanks sterke inhaaloperatie blijft dienstensector in Limburg van alle
provincies nog altijd het kleinst in verhouding tot regionaal economisch
gewicht**

***“Ingrijpend industrieel beleid dringend nodig op álle beleidsniveaus om
industriële sector als basis voor onze hele Limburgse economie te schragen.”***

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

Ruben Lemmens, gedelegeerd bestuurder VKW Limburg:

“ De **industrie in onze regio** is niet langer alleen een zorgenkind – het is een patiënt in **kritieke toestand**. De harde cijfers spreken voor zich: op twintig jaar tijd is **onze industriële basis gehalveerd** (van ruim 30% tot nauwelijks 15%) en we groeien ook globaal zelfs trager dan de rest van Vlaanderen. Een sterk **industriële basis is onmisbaar** voor elke economie. Daarom doet dit alle **alarmbellen** afgaan en kunnen we dit niet negeren. Willen we onze welvaart behouden, dan zijn **doortastend beleid en gerichte inspanningen nodig op élk niveau**. Vanuit **Europa, federaal, Vlaams én regionaal (provincie en gemeenten)**. Limburg heeft zijn veerkracht al vaker bewezen en ook dit kunnen we alleen maar redden met **vereende krachten**. Dat betekent samen **met alle betrokken actoren - Limburgse beleidsmakers op alle niveaus, sterke werkgeversorganisaties, vakbonden, economische actoren zoals een sterke POM en LRM en hoger onderwijsinstellingen - de neerwaartse spiraal doorbreken** en met **gerichte actie(s) onze industrie, en daarmee onze toekomst, veilig stellen.** ”

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

INDUSTRIEBELEID

Van DE-INDUSTRIALISERING naar RE-INDUSTRIALISERING

9 werven voor een gericht beleid ter ondersteuning en herstel van onze industrie

Europees
Federaal
Vlaams
Provincie
Gemeentelijk

1. Gelijk speelveld voor eigen productie versus import

- op alle vlakken:
 - normeringen
 - regels
 - rapporteringsverplichtingen
 - ...
 - CO2-kosten
 - arbeidsrecht
 - duurzaamheid
- onder deze **voorwaarde** blijft het aangaan en de ratificatie **vrijhandelsakkoorden** de **weg naar economische groei en welvaart**
- **gelijk speelveld** ook inzake **staatssteun** binnen Europa

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

INDUSTRIEBELEID

Van DE-INDUSTRIALISERING naar RE-INDUSTRIALISERING

9 werven voor een gericht beleid ter ondersteuning en herstel van onze industrie

Europees
Federaal
Vlaams
Provincie
Gemeentelijk

2. Automatische loonindexering

- minstens **hervorming** (index tot max. brutoloon of forfaitaire index)
- herneem traject wegwerken **loonkostenhandicap**
- **werken lonender** maken (fiscale hervorming)
- loonkosten: quid **inzet Vlaamse fiscale bevoegdheid?**

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

INDUSTRIEBELEID

Van DE-INDUSTRIALISERING naar RE-INDUSTRIALISERING

9 werven voor een gericht beleid ter ondersteuning en herstel van onze industrie

Europees
Federaal
Vlaams
Provincie
Gemeentelijk

3. Energiecompetitiviteit

- competitieve **energieprijzen**
- ook op **Europees** vlak bovenaan agenda
- **Industrial Deal**
- **energienorm**
- **Vermindering transmissietarieven**, o.a. voor energie-intensieve industrie (Vlaanderen, federaal!)
- investeren in **energie-infrastructuur**
- **kernenergie**
- **faciliteer windmolens** op bedrijventerreinen

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

INDUSTRIEBELEID

Van DE-INDUSTRIALISERING naar RE-INDUSTRIALISERING

9 werven voor een gericht beleid ter ondersteuning en herstel van onze industrie

Europees
Federaal
Vlaams
Provincie
Gemeentelijk

4. Vergunningen

- **vereenvoudig** procedures drastisch met het oog op vlotte vergunningverlening
- **vlotte kleine bijstellingen** reeds afgeleverde vergunningen
- **initiatief beschermen** tegen moedwillige verdragingsmanoeuvres (algemeen belang)
- **hervorming Raad van State**: remediëren in plaats van schorsen/vernietigen. Idem Raad voor vergunningsbetwistingen
- focus op **rechtszekerheid**
- gedifferentieerd **Europees** beleid met **oog voor eigenheid regio's** (dichtbevolkt Vlaanderen)

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

INDUSTRIEBELEID

Van DE-INDUSTRIALISERING naar RE-INDUSTRIALISERING

9 werven voor een gericht beleid ter ondersteuning en herstel van onze industrie

Europees
Federaal
Vlaams
Provincie
Gemeentelijk

5. Drastische vereenvoudiging

- rapporteringsverplichtingen drastisch verminderen/vereenvoudigen
- speerpunt maken van **minimale administratieve last**
- **deregulering**
- versterking **eengemaakte markt** (normering, regels, ...)
- zeker **geen gold plating** Europese regels
- gebruik het bestaand kader voor **regelluwe zones**

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

INDUSTRIEBELEID

Van DE-INDUSTRIALISERING naar RE-INDUSTRIALISERING

9 werven voor een gericht beleid ter ondersteuning en herstel van onze industrie

Europees
Federaal
Vlaams
Provincie
Gemeentelijk

6. O&O en innovatie

- versterk de succesformule O&O
- werk onzekerheid weg inzake steun O&O en innovatie
- inzet op valorisatie van innovatie en strategische onafhankelijkheid
- neem voorsprong op vlak van innovatie én opleiding
- breng de Einsteintelecoop naar Limburg en Vlaanderen
- opleidingen in studiegebied burgerlijk ingenieur aan UHasselt
- ondersteuning industriële (duurzaamheids)investeringen (cfr. incentives elders in de wereld / gelijk speelveld)
- Inspelen op versterkte defensieuitgaven

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

INDUSTRIEBELEID

Van DE-INDUSTRIALISERING naar RE-INDUSTRIALISERING

9 werven voor een gericht beleid ter ondersteuning en herstel van onze industrie

Europees
Federaal
Vlaams
Provincie
Gemeentelijk

7. Infrastructuur

- investeer in **toekomstbestendige energie-infrastructuur** (versterking elektriciteitsnet, waterstof, CO2 afvang, ...)
- **leidingstraten Antwerpen-Ruhr**, pijpleidingen
- **mobiliteits- en transportinfrastructuur** (Noord-Zuid, volledige verbreding E313 en E314, ontsluiting E40, missing links, IJzeren Rijn, opwaardering kanalen en sluisen, ...)
- ruimte: ijzeren **voorraad bedrijventerreinen** en **activering onderbenutte terreinen**
- **ruimtelijke voorwaarden** op bedrijventerreinen versoepelen en **moderniseren**
- herwaardering en versnel ontwikkeling **ENA-terreinen**

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

INDUSTRIEBELEID

Van DE-INDUSTRIALISERING naar RE-INDUSTRIALISERING

9 werven voor een gericht beleid ter ondersteuning en herstel van onze industrie

Europees
Federaal
Vlaams
Provincie
Gemeentelijk

8. Beter werkende arbeidsmarkt en aanpak krapte

- ondersteun **economische arbeidsmigratie** met **vlotte procedures** en **gericht huisvestingsbeleid**
- doorpakken in versterking **activering** en verhogen werkzaamheidsgraad
- **werken lonender maken** (fiscale hervorming)
- meer **STEM-onderwijs**
- begeleid **langdurig zieken** systematisch met het oog op **re-integratie** en sneller terug naar werk
- **participatie universitair én hoger onderwijs** in Limburg moet hoger, daarom uitbreiding opleidingen UHasselt, (o.a. in studiegebied burgerlijk ingenieur) en betere financiering arbeidsmarktgerichte opleidingen

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

INDUSTRIEBELEID

Van DE-INDUSTRIALISERING naar RE-INDUSTRIALISERING

9 werven voor een gericht beleid ter ondersteuning en herstel van onze industrie

Europees
Federaal
Vlaams
Provincie
Gemeentelijk

9. Competitiviteit als rode draad

- Concurrentiekompas
- Green Industrial Deal
- **competitiviteit als kernwoord** laten **doordringen** doorheen het **beleid én administratieve diensten op elk niveau**
- focus op **productiviteitsverhoging**
- oog voor **strategische onafhankelijkheid** van onze economie en industrie (grondstoffen)
- **stimulerende** federale, regionale en **lokale fiscaliteit**

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

ANALYSE

evolutie 2003-2023

ECONOMIE en INDUSTRIE in Limburg

Uit een analyse van VKW Limburg van de recentste gegevens van regionale indicatoren van Nationale Bank blijkt dat de het **aandeel van de maakindustrie in de Limburgse economie** in 2023 een **nieuwe ferme klap** kreeg.

Nog slechts 15,7% van de **bruto toegevoegde waarde** komt uit de **industrie**. In **2022** was de maaksector nog goed voor **18,1%** van de regionale economie, toen een lichte stijging t.o.v. 2021 (17,2%). Die tijdelijke herneming kaderde allicht nog in het herstel na de covid-pandemie.

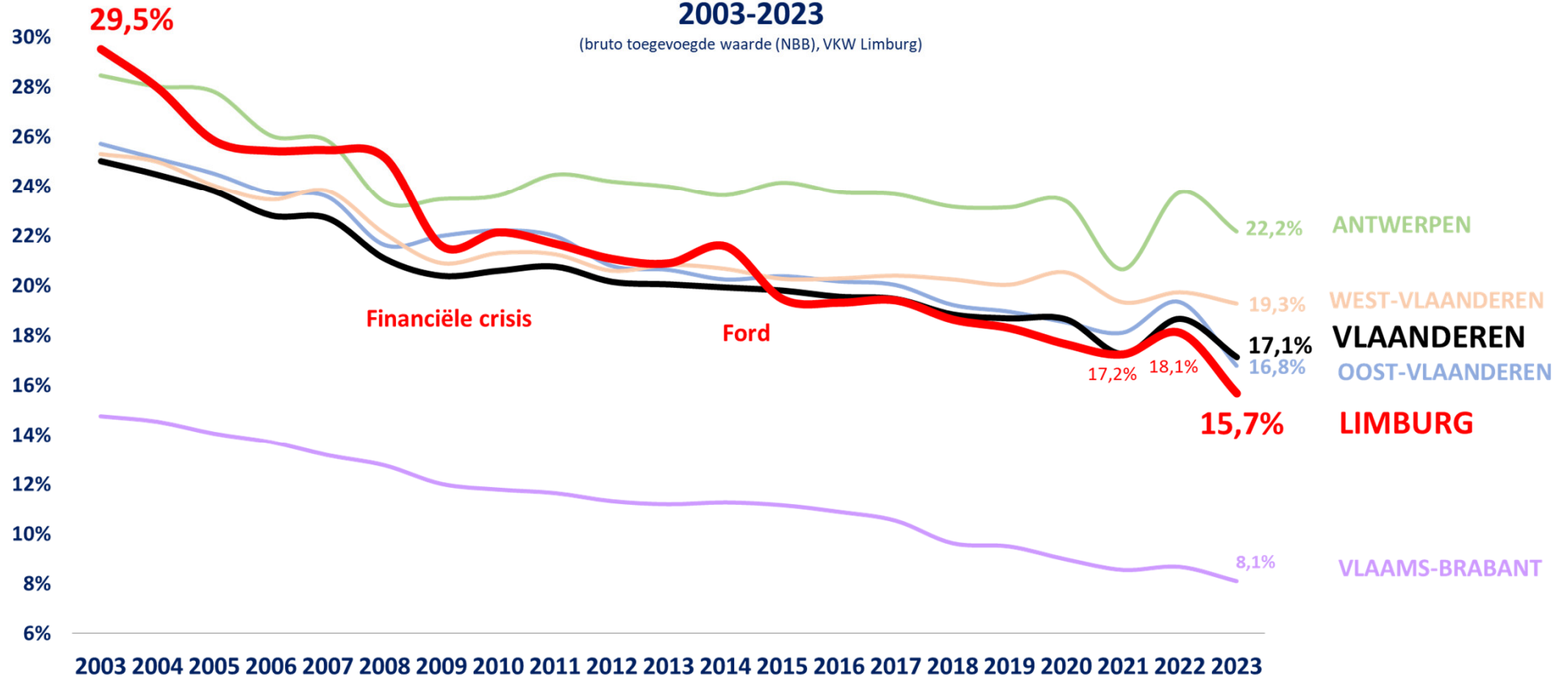
Daarmee is het **gewicht van de industriële sector** in de **Limburgse economie** op **20 jaar tijd** nagenoeg **gehalveerd**. In **2003** was de maakindustrie nog goed voor **bijna 30%** (29,5%) van de Limburgse economie. [\[GRAFIEK\]](#)

Het aandeel van de industriebedrijven in de Limburgse economie **daalde** op twintig jaar met niet minder dan **47%** (gerekend in aandeel van 2003). [\[TABEL\]](#)

Aandeel INDUSTRIE in totale regionale economie

2003-2023

(bruto toegevoegde waarde (NBB), VKW Limburg)

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

	INDUSTRIE				<i>in aandeel 2003</i>			
	aandeel bedrijfstak				Δ 2003-2023	Δ 2003- 2013	Δ 2013- 2023	Δ 2022-2023
	IN REGIONALE ECONOMIE							
	2003	2013	2022	2023				
BELGIE	21,0%	16,9%	16,3%	15,1%	-28%	-20%	-11%	-7,3%
Wallonië	20,9%	17,9%	18,0%	17,5%	-16%	-14%	-3%	-2,9%
Brussel	9,5%	6,1%	5,9%	5,0%	-47%	-35%	-18%	-14,2%
VLAANDEREN	25,0%	20,1%	18,7%	17,1%	-32%	-20%	-15%	-8,3%
Antwerpen	28,5%	24,0%	23,7%	22,2%	-22%	-16%	-8%	-6,7%
LIMBURG	29,5%	20,9%	18,1%	15,7%	-47%	-29%	-25%	-13,4%
Oost-Vlaanderen	25,7%	20,6%	19,3%	16,8%	-35%	-20%	-19%	-13,2%
Vlaams-Brabant	14,8%	11,2%	8,7%	8,1%	-45%	-24%	-28%	-6,7%
West-Vlaanderen	25,3%	20,8%	19,7%	19,3%	-24%	-18%	-7%	-2,3%

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

Lange tijd konden we stellen we dat **Limburg** een **industriële regio** was, met in relatieve termen (t.o.v. totaal aandeel in de economie) een sterkere industriële activiteit dan in andere Vlaamse provincies. Het **industriële aandeel** in de economie van Limburg was in **2003** met 29,5% nog het **hoogst van alle provincies**, vóór Antwerpen (28,5%), Oost-Vlaanderen (25,7%), West-Vlaanderen (25,3%) en – op verre afstand – Vlaams-Brabant (14,8%). Het Vlaamse gemiddelde bedroeg twintig jaar geleden 25%.

Anno 2023 is Limburg de **minst industriële provincie**, op Vlaams-Brabant, dat van oudsher een veel dienstengerichtere economie heeft, na. Met 15,7% is het industriële aandeel in de regionale economie, een stuk lager dan Oost-Vlaanderen (16,8%), West-Vlaanderen (19,3%). **Antwerpen** is **koploper** en met **22,2%** de meest industriële Vlaamse provincie. In Vlaams-Brabant komt nog 8,1% van de bruto TW uit de industrie.

[GRAFIEK]

De **afname van het belang van de industrie** in het geheel van de economie in een **tendens** die al zich **al veel langer** voordoet. Andere sectoren groeien gestaag en nemen steeds meer taken van de maakbedrijven over onder invloed van outsourcing, groeiende diensteneconomie, ruimere logistieke activiteiten met inbegrip van assemblage of andere toegevoegde waarde activiteiten, etc.

Ook binnen de TOP500 van VKW Limburg wordt het belang van de sector industrie jaar na jaar minder. In 2023 was de industrie nog goed voor 45,5% van de totale omzet van de TOP500-bedrijven. In 2003 was dit nog 69%, in 1985 zelfs 82%.

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

Alle Vlaamse provincies zagen het **industriële aandeel in hun economie** de voorbije twintig jaar sterk terugvallen. Maar de achteruitgang van het gewicht van de industrie in de gehele regionale economie is in **Limburg** met **-47% veruit het sterkst van allemaal**, slechts kort gevolgd door Vlaams-Brabant waar dit ook -45% bedraagt. In **Antwerpen** is de achteruitgang **minder dan de helft** zo groot (-22%) en ook in **West-Vlaanderen** is deze **slechts half zo groot**. Oost-Vlaanderen zit hier met -35% tussenin.

In **Vlaanderen** is de achteruitgang (van 25% naar 17,1% = -32%) wel een **stuk uitgesprokener dan Wallonië** (van 20,9% naar 17,5% oftewel -16%) en als België in zijn geheel (van 21% naar 15,1% = -28%). De **Brusselse** economie bestond in 2003 al maar uit 9,5% uit industrie, vandaag is dat nog 5%, een achteruitgang van 47%. Het industriële verval in Limburg was de voorbije twintig jaar dus van **dezelfde grootteorde als in Brussel** (en Vlaams-Brabant).

[TABEL]

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

Opvallend is dat stelselmatige daling van het gewicht van de industrie in de economie **voor en tijdens de financiële crisis** (2003-2009) fors, maar **min of meer gelijklopend** verliep, in de verschillende provincies. Die **financiële crisis** veroorzaakte de **grootste klap voor de industriebedrijven**, getuige de forse knip in de bijgaande grafiek.

Sindsdien wist het aandeel van de industrie in de provincie **Antwerpen** zich echter relatief stabiel te handhaven. Ook in **West-Vlaanderen** is het **verval sindsdien veel minder sterk dan in Limburg** en in mindere mate Oost-Vlaanderen. [GRAFIEK]

Tussen 2013 en 2023 nam het aandeel van de industrie in **Antwerpen en West-Vlaanderen** nog slechts met respectievelijk **8% en 7%** af, terwijl er in **Limburg** in die periode nog een **kwart afgang** (-25%). [TABEL]

De **sluiting van Ford** veroorzaakte **voor Limburg** ook een **nieuwe sterke knik naar beneden**, doch **minder uitsproken** dan ten tijde van de **financiële crisis**. [GRAFIEK]

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

In **2023** ontwaren we **opnieuw** een dergelijke **duidelijke knik** in de grafiek, die in de toekomst allicht het **label 'energiecrisis'** zal dragen. [GRAFIEK]

De **daling tussen 2022 en 2023** is het **opnieuw het meest uitgesproken voor Limburg**: -13,4%.

Waarbij dit keer enkel Oost-Vlaanderen in de buurt komt (-13,2%). In Antwerpen en Vlaams-Brabant is de daling met -6,7% de helft minder groot, terwijl West-Vlaanderen zelfs slechts een verval van -2,3% laat optekenen.

[TABEL]

Zoals gesteld is het **afnemend belang van de industriële sector** in het geheel onder invloed van verschillende factoren een **algemene tendens**, zeker in de Westerse en Europese economieën.

VKW Limburg hield **20 jaar en langer geleden** een fors **pleidooi** juist voor **meer diversificatie in de Limburgse economie** en een versterking van de dienstensectoren. O.m. door de onder invloed van de diverse **Limburg- en SALK-plannen** is Limburg de voorbije jaren ook **in dat opzicht geslaagd** en werd er een **duidelijke inhaaloperatie** gerealiseerd (zie verder), **ook al is er zeker nog verdere winst mogelijk én nodig op dat vlak**.

De **voorbije jaren** liep Limburg bovendien ook een **sterk track record**. Zeker als het gaat over **jobcreatie**, met een **terugdringing van de werkloosheid** en de **werkloosheidsgraad tot een stuk onder het Vlaams gemiddelde**.

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

8a. Werkloosheid

januari

26.353

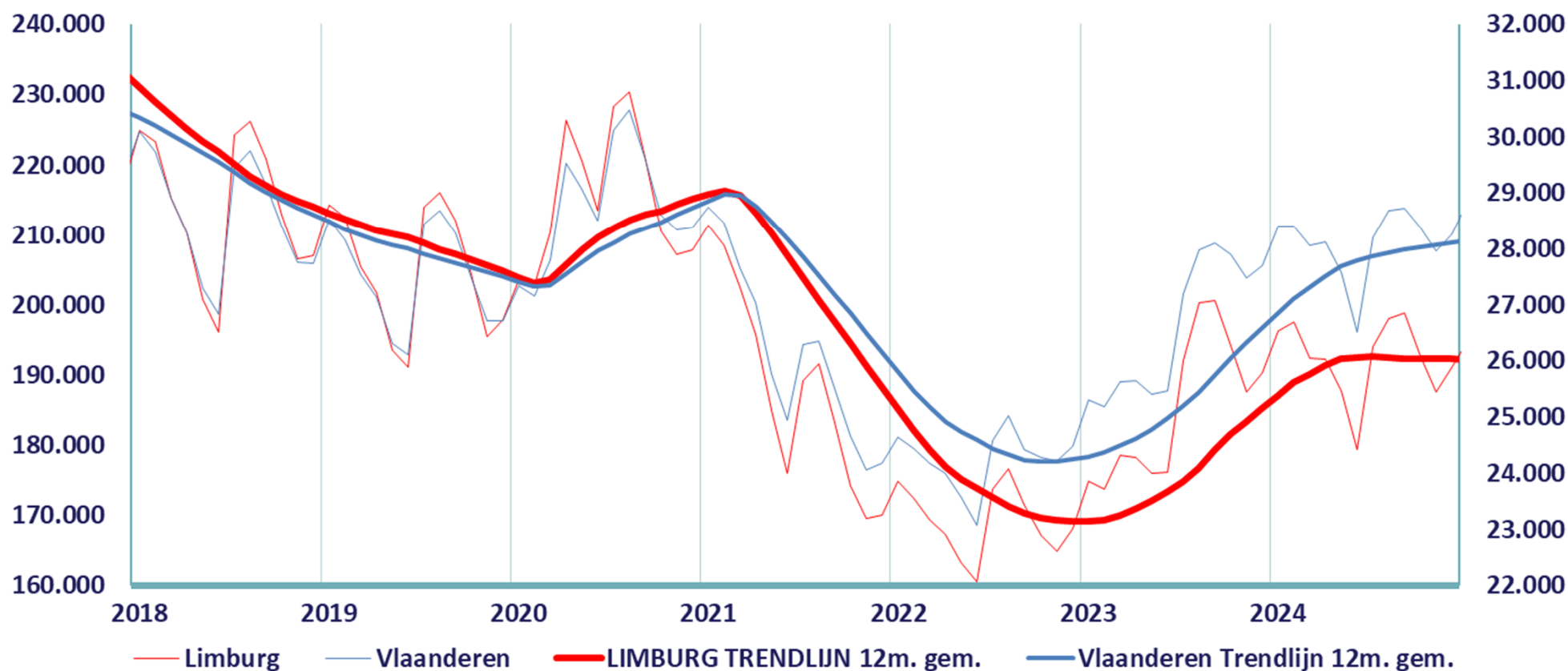
+1,7

-0,7

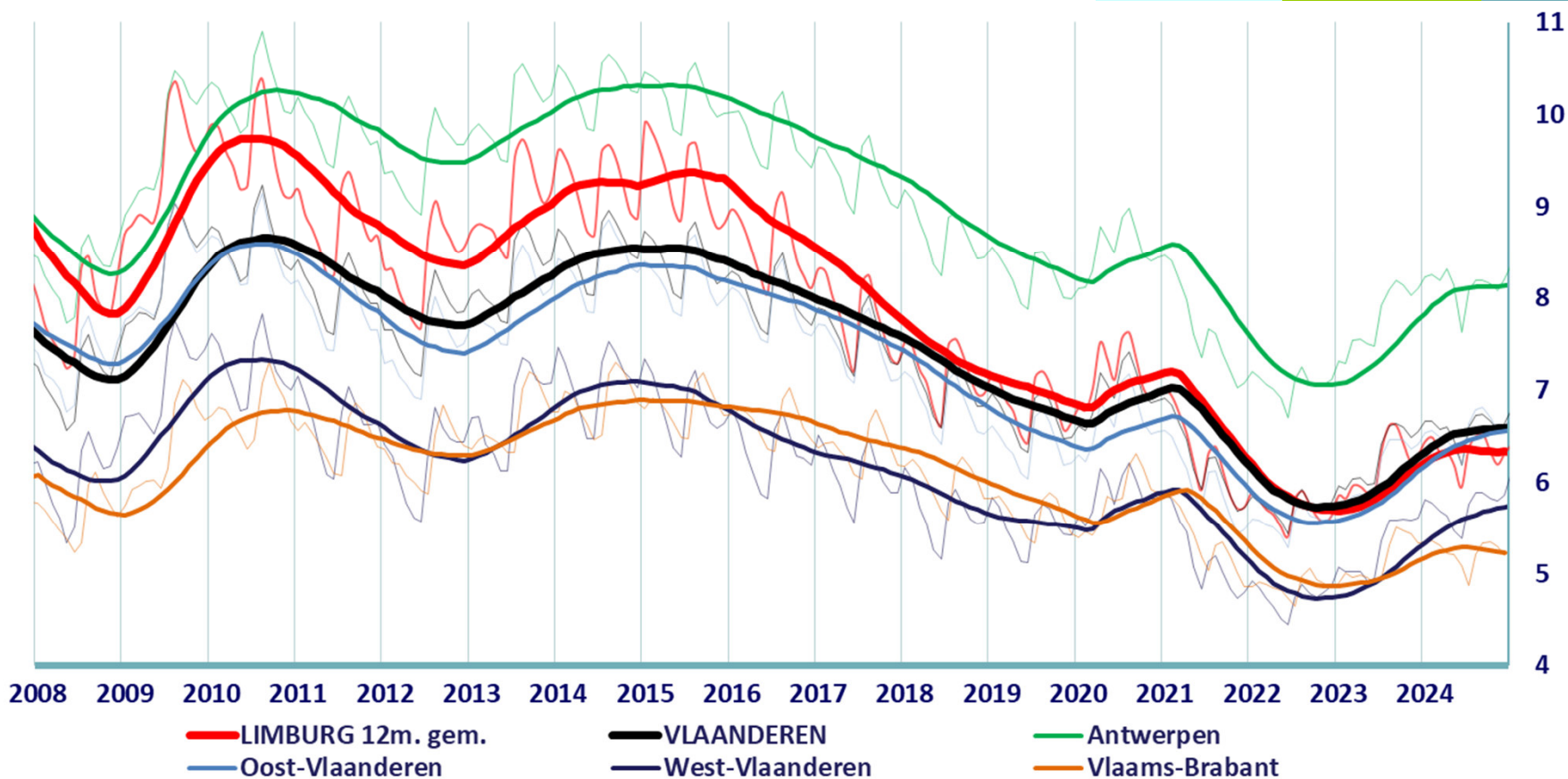
LIMBURG werkzoekenden zonder werk

% Δ 1m

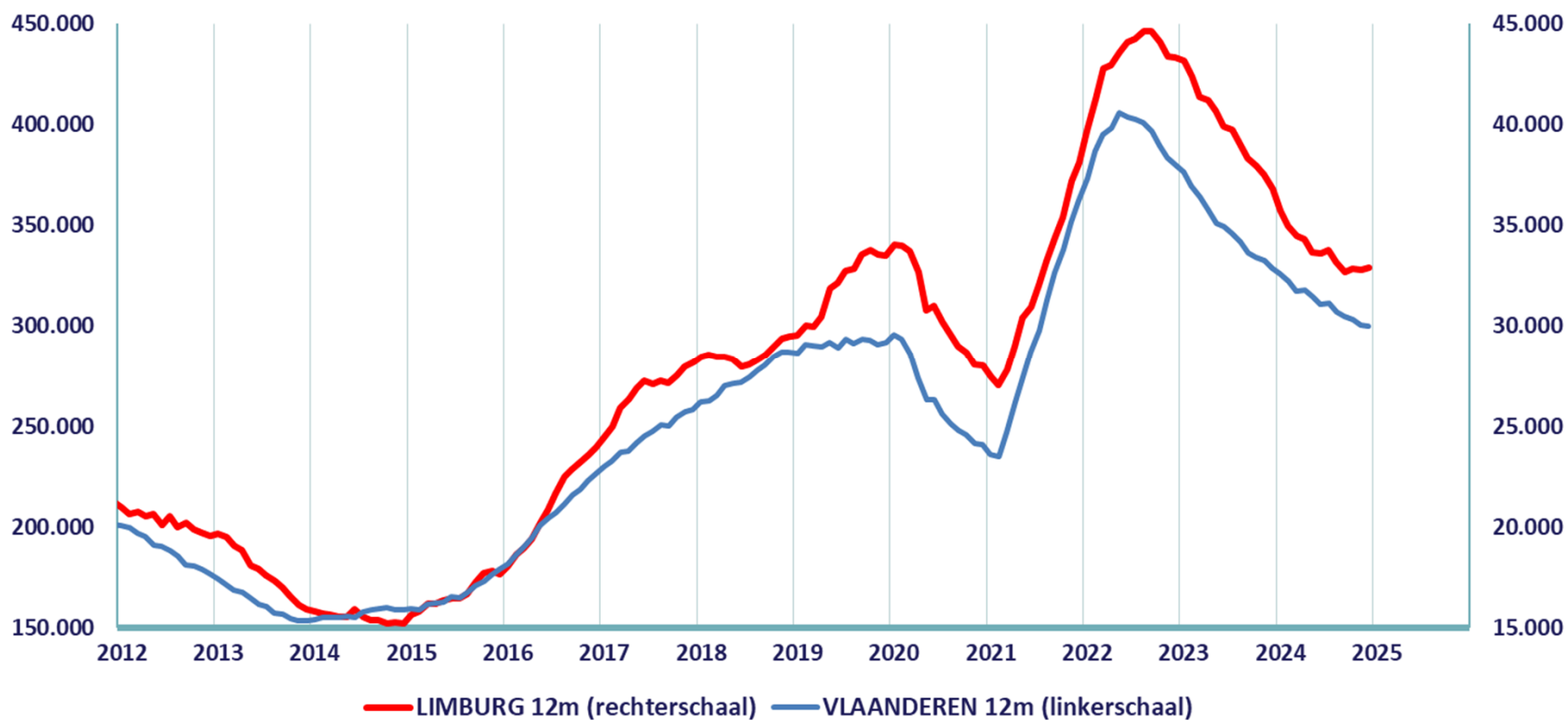
% Δ 1j

8b. Werkzoekendengraad <i>Gemiddelde laatste 12 maanden</i>	januari	Limburg	6,42%	<i>vorig: 6,32%</i>
		Vlaanderen	6,79%	<i>vorig: 6,64%</i>

8c. Werkaanbod	december-24	2.072	-14,2	+6,5
<i>LIMBURG ontvangen vacatures laatste 12 m.</i>	laatste 12 m.	32.933	+0,4	-10,6
			% Δ 1m	% Δ 1j

Vaststelling is evenwel dat de **versterking en diversificatie van het Limburgse economische weefsel** de voorbije twintig jaar ten dele **ten koste is** gegaan van de **industriële sector** in Limburg in **'absolute' termen**.

De Limburgse maakindustrie is **niet alleen minder snel gegroeid dan andere sectoren (zoals overall)**, maar vooral ook gekrompen ten opzichte van of in elk geval **minder sterk gegroeid dan de maakindustrie in de ons omringende regio's**.

Met andere woorden: het **regionaal aandeel** of het **'marktaandeel' van Limburg in de gehele Belgische industrie** is ook **gedaald** en helaas **op duidelijke wijze**. In **2003** kwam nog **meer dan 9%** van de totale **Belgische industriële productie** (o.b.v bruto toegevoegde waarde) **van Limburgse industriebedrijven** (9,10%). Twintig jaar later, in **2023**, bedraagt dit 'marktaandeel' **nog amper 6,39%**.

Dit is een **daling met nagenoeg 30%** (29,8%).

[TABEL]

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

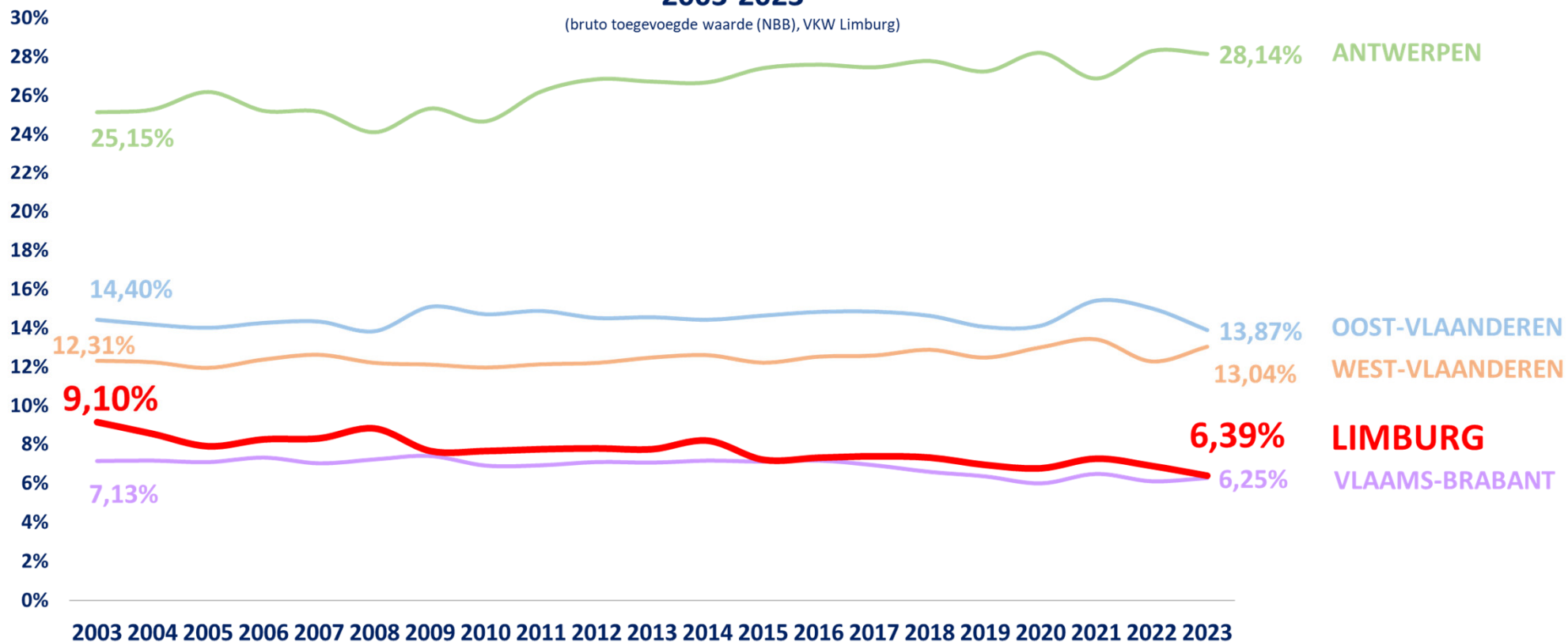
Regionaal aandeel TOTALE ECONOMIE (2023)	INDUSTRIE					in aandeel 2003			
	REGIONAAL AANDEEL					Δ 2003-2023	Δ 2003- 2013	Δ 2013- 2023	Δ 2022-2023
	in totale bedrijfstak BELGIE								
		2003	2013	2022	2023				
100%	BELGIE	100%	100%	100%	100%				
22,9%	Wallonië	23,1%	24,7%	25,2%	26,6%	+15%	+7%	+8%	+5,2%
17,3%	Brussel	8,8%	6,8%	6,2%	5,8%	-34%	-22%	-16%	-7,5%
59,7%	VLAANDEREN	68,1%	68,5%	68,5%	67,7%	-1%	+1%	-1%	-1,2%
19,2%	Antwerpen	25,1%	26,7%	28,3%	28,1%	+12%	+6%	+5%	-0,5%
6,16%	LIMBURG	9,10%	7,73%	6,88%	6,39%	-29,8%	-15%	-17%	-7,2%
12,5%	Oost-Vlaanderen	14,4%	14,5%	15,0%	13,9%	-4%	+1%	-5%	-7,5%
11,7%	Vlaams-Brabant	7,1%	7,0%	6,1%	6,2%	-12%	-1%	-11%	+2,7%
10,2%	West-Vlaanderen	12,3%	12,5%	12,3%	13,0%	+6%	+1%	+4%	+6,2%

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

regionaal 'marktaandeel' INDUSTRIE in België

2003-2023

(bruto toegevoegde waarde (NBB), VKW Limburg)

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

Merk op: met 6,39% is het **marktaandeel van Limburg in industrie nog altijd iets groter dan haar marktaandeel** in de **totale Belgische economie (6,16%)**, maar het **ruime overschot van destijds** is bijna helemaal **verdwenen**.

Antwerpen en West-Vlaanderen wisten hun **industriële marktaandeel binnen België de voorbije tweede decennia** te doen **groeien** met respectievelijk **+12% en +6%**. Meer dan 28% van alle industrie komt uit Antwerpen, hetgeen groter is dan geheel Wallonië (26,6% (+15%)). Vlaanderen is goed voor meer dan een derde (67,7%) van de Belgische industrie (-1%). Het Brussels Gewest staat slechts in voor 5,8% (-34%).

Oost-Vlaanderen en Vlaams-Brabant moesten in die tijdspanne respectievelijk **-4% en -12%** van hun industrieel gewicht inleveren, maar dus een **stuk minder dan Limburg (-29,8%)**.

[TABEL]

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

Nagenoeg **een vierde** van dat **gesmolten industrieel marktaandeel** ging het **voorbije jaar (2023)** voor Limburg **verloren** (-7,2%). In Oost-Vlaanderen was dit evenwel nog meer (-7,5%).

Het regionaal industrieel aandeel van Antwerpen bleef in **2023** nagenoeg status quo, doch **Vlaams-Brabant** (+2,7%) en vooral **West-Vlaanderen wisten** - ondanks een relatieve achteruitgang van de industrie binnen hun economie - **op te drijven**. De industriële activiteit ging in deze regio's **dus veel minder dan gemiddeld achteruit**.

[TABEL]

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

Zoomen we in tot op **arrondissementniveau**, dan wordt zichtbaar dat het **verlies van industrieel aandeel in de Limburgse economie** met -53% (in vergelijking met het Limburgse cijfer van -47%) **nog meer uitgesproken** is in het **arrondissement Hasselt** (met daarin zowel Genk, Hasselt als West-Limburg) dan arrondissement Maaseik met -35% (Noord-Limburg + Noordelijk Maasland) en arrondissement Tongeren met -36% (Zuid-Limburg en zuidelijk Maasland).

In **2023 alleen** al was er daling van **-19,3%** in arr. **Hasselt** (Limburg -13,4%), ten opzichte van -3,4% (Maaseik) en -7,1% (Tongeren).

[GRAFIEK; TABEL1]

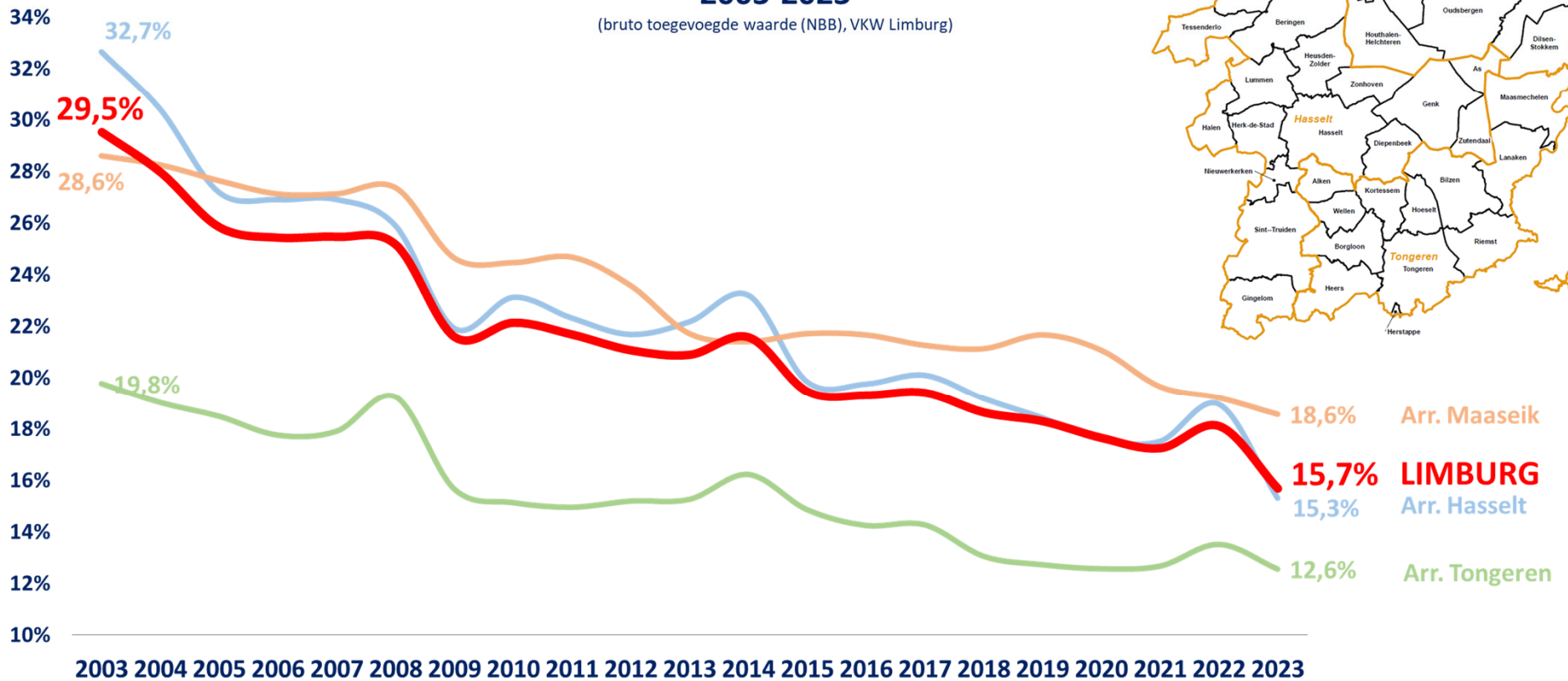
Ook als we kijken naar het **regionaal aandeel ('marktaandeel')** van deze arrondissementen in de totale Belgische industrie, zien we een **nog forsere achteruitgang** in arr. **Hasselt** (-38,9% t.o.v. -29,8% voor heel Limburg), daar waar dit slechts +-13,5% is in voor zowel arr. Maaseik en Tongeren.

[TABEL2]

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

Aandeel INDUSTRIE in totale regionale economie 2003-2023

(bruto toegevoegde waarde (NBB), VKW Limburg)

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

	INDUSTRIE				in aandeel 2003			
	aandeel bedrijfstak				Δ 2003-2023	Δ 2003- 2013	Δ 2013- 2023	Δ 2022-2023
	IN REGIONALE ECONOMIE							
	2003	2013	2022	2023				
BELGIE	21,0%	16,9%	16,3%	15,1%	-28%	-20%	-11%	-7,3%
Wallonië	20,9%	17,9%	18,0%	17,5%	-16%	-14%	-3%	-2,9%
Brussel	9,5%	6,1%	5,9%	5,0%	-47%	-35%	-18%	-14,2%
VLAANDEREN	25,0%	20,1%	18,7%	17,1%	-32%	-20%	-15%	-8,3%
Antwerpen	28,5%	24,0%	23,7%	22,2%	-22%	-16%	-8%	-6,7%
LIMBURG	29,5%	20,9%	18,1%	15,7%	-47%	-29%	-25%	-13,4%
Arr. Hasselt	32,7%	22,2%	19,0%	15,3%	-53%	-32%	-31%	-19,3%
Arr. Maaseik	28,6%	21,7%	19,2%	18,6%	-35%	-24%	-14%	-3,4%
Arr. Tongeren	19,8%	15,3%	13,5%	12,6%	-36%	-23%	-18%	-7,1%
Oost-Vlaanderen	25,7%	20,6%	19,3%	16,8%	-35%	-20%	-19%	-13,2%
Vlaams-Brabant	14,8%	11,2%	8,7%	8,1%	-45%	-24%	-28%	-6,7%
West-Vlaanderen	25,3%	20,8%	19,7%	19,3%	-24%	-18%	-7%	-2,3%

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

Regionaal aandeel TOTALE ECONOMIE (2023)	INDUSTRIE					in aandeel 2003			
	REGIONAAL AANDEEL in totale bedrijfstak BELGIE					Δ 2003-2023	Δ 2003- 2013	Δ 2013- 2023	Δ 2022-2023
	2003	2013	2022	2023					
100%	BELGIE	100%	100%	100%	100%				
22,9%	Wallonië	23,1%	24,7%	25,2%	26,6%	+15%	+7%	+8%	+5,2%
17,3%	Brussel	8,8%	6,8%	6,2%	5,8%	-34%	-22%	-16%	-7,5%
59,7%	VLAANDEREN	68,1%	68,5%	68,5%	67,7%	-1%	+1%	-1%	-1,2%
19,2%	Antwerpen	25,1%	26,7%	28,3%	28,1%	+12%	+6%	+5%	-0,5%
6,16%	LIMBURG	9,10%	7,73%	6,88%	6,39%	-29,8%	-15%	-17%	-7,2%
3,78%	Arr. Hasselt	5,86%	4,77%	4,20%	3,58%	-38,9%	-19%	-25%	-14,6%
1,64%	Arr. Maaseik	2,23%	2,00%	1,81%	1,93%	-13,3%	-10%	-4%	+6,6%
1,07%	Arr. Tongeren	1,00%	0,95%	0,87%	0,87%	-13,4%	-5%	-9%	-0,4%
12,5%	Oost-Vlaanderen	14,4%	14,5%	15,0%	13,9%	-4%	+1%	-5%	-7,5%
11,7%	Vlaams-Brabant	7,1%	7,0%	6,1%	6,2%	-12%	-1%	-11%	+2,7%
10,2%	West-Vlaanderen	12,3%	12,5%	12,3%	13,0%	+6%	+1%	+4%	+6,2%

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

Algemeen wordt aangenomen dat een **sterkere industriële basis van maakbedrijven van groot belang** is voor een gezonde economie. Ze is daarbij een **motor voor economische groei, stabiliteit en innovatie**.

Als stelregel wordt hier vaak verwezen naar een aandeel van **minstens 20% maakbedrijven** of industrie, doch dit is ook afhankelijk van de structuur van een welbepaalde economie (cfr. bv. Vlaams-Brabant). Met nog 15,7% industrie **zakt Limburg vervaarlijk ruim weg onder deze norm**.

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

De maakindustrie vormt de **basis van een economie** en vele andere sectoren zijn er rechtstreeks of onrechtstreeks van afhankelijk, denk maar aan **handel, logistiek en diensten & adviesverlening, bouw, etc.**

Bovendien is de industrie een **innoverende kracht** bij uitstek, die instaat voor **meer dan de helft** van alle **bedrijfsinvesteringen in onderzoek & ontwikkeling**. **Sterk gericht op export** en internationale handel zijn ze vaak **veel productiever** dan bedrijven die enkel op de interne markt zijn gericht. Ze zijn hierdoor een **motor voor de productiviteit** van een economie. Bovendien zijn onze grote maakbedrijven belangrijke aandrijvers op vlak van **duurzame transitie** en staan ze op dit vlak veel verder dan veel concurrenten in de rest van de wereld.

Om deze redenen speelt de industrie een veel grotere rol in onze welvaartcreatie dan puur op basis van aandeel in de economische activiteit.

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

Op voorwaarde dat **de industriële basis voldoende sterk** blijft, zou een achteruitgang van aandeel van een welbepaalde bedrijfstak in de regionale economie (in casu maakindustrie) of zelfs van het regionaal marktaandeel binnen die bedrijfstak, minder problematisch zijn wanneer dit **gecompenseerd worden door andere sectoren of bedrijfstakken** waarin de regio **sterker kan groeien**.

De vastgestelde daling van het belang van en aandeel in de maakindustrie wordt in Limburg zeker en vast voor een **belangrijk deel gecompenseerd door een verschuiving van de economische activiteit naar andere sectoren**. Zo is het goed dat Limburg **sterk is gegroeid** op vlak van **diensteneconomie** en **andere sectoren een belangrijke en sterkere groei hebben weten op te tekenen** (zie verder).

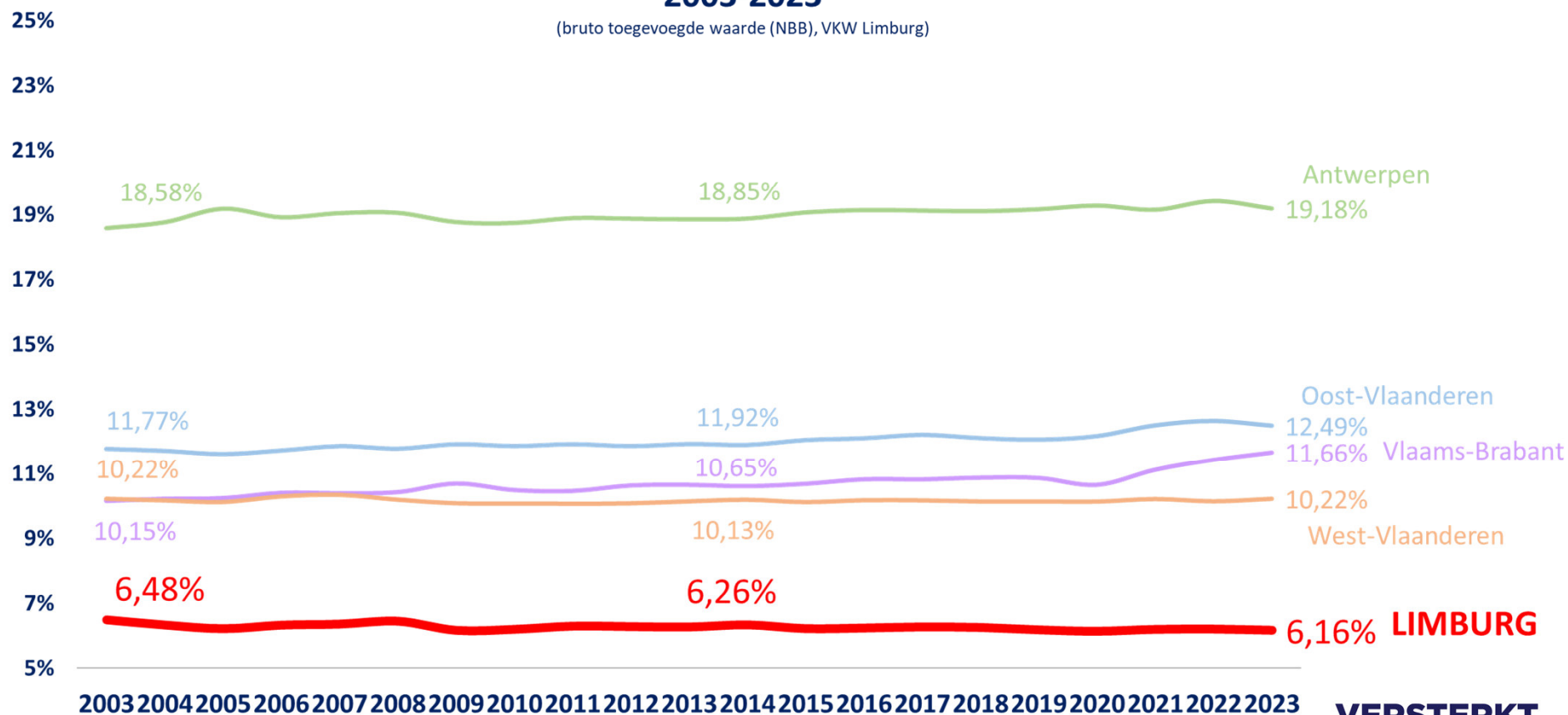
Niettemin moeten we vaststellen dat die **groei in andere sectoren onvoldoende** is geweest om de regionale **achteruitgang van de industrie volledig te compenseren**. Immers, had Limburg in 2003 op basis van de bruto toegevoegde waarde als maatstaf nog een **regionaal aandeel in de totale Belgische economie** van **6,48%**, dan is in de **voorbije twintig jaar langzaam, maar stelselmatig gedaald** tot nog slechts **6,16%**. Oftewel een **daling van 5,0%**.

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

Aandeel regionale economie in totale Belgische economie

2003-2023

(bruto toegevoegde waarde (NBB), VKW Limburg)

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

	Aandeel v.d. regio				Δ 2003- 2023	Δ 2003- 2013	Δ 2013-2023	Δ 2022-2023
	IN <u>TOTALE BELGISCHE ECONOMIE</u>							
	2003	2013	2022	2023				
BELGIE	100%	100%	100%	100%				
Wallonië	23,3%	23,2%	22,8%	22,9%	-1%	-0%	+0,4%	
Brussel	19,4%	18,9%	17,3%	17,3%	-11%	-3%	-0,0%	
VLAANDEREN	57,2%	57,8%	59,8%	59,7%	+4%	+1%	+3%	
Antwerpen	18,6%	18,8%	19,4%	19,2%	+3%	+1%	+2%	
LIMBURG	6,48%	6,26%	6,20%	6,16%	-5%	-3%	-2%	
Oost-Vlaanderen	11,8%	11,9%	12,6%	12,5%	+6%	+1%	+5%	
Vlaams-Brabant	10,2%	10,6%	11,4%	11,7%	+15%	+5%	+10%	
West-Vlaanderen	10,2%	10,1%	10,1%	10,2%	+0%	-1%	+1%	

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

Daarmee is **Limburg** de enige Vlaamse provincie wiens **economisch gewicht** afnam.

Ter vergelijking: **Vlaams-Brabant** ging in de voorbije 20 jaar het **sterkst** doorwegen. Haar regionaal aandeel in de hele Belgische economie nam toe van 10,2% tot 11,7% oftewel **+14,9%**.

Oost-Vlaanderen en **Antwerpen** dikten hun regionaal aandeel elk aan met **+6,1%** en **+3,2%** tot respectievelijk 12,5% en 19,2% van de Belgische economie. **West-Vlaanderen** wist zich **status quo** te handhaven op 10,2%.

[GRAFIEK; TABEL]

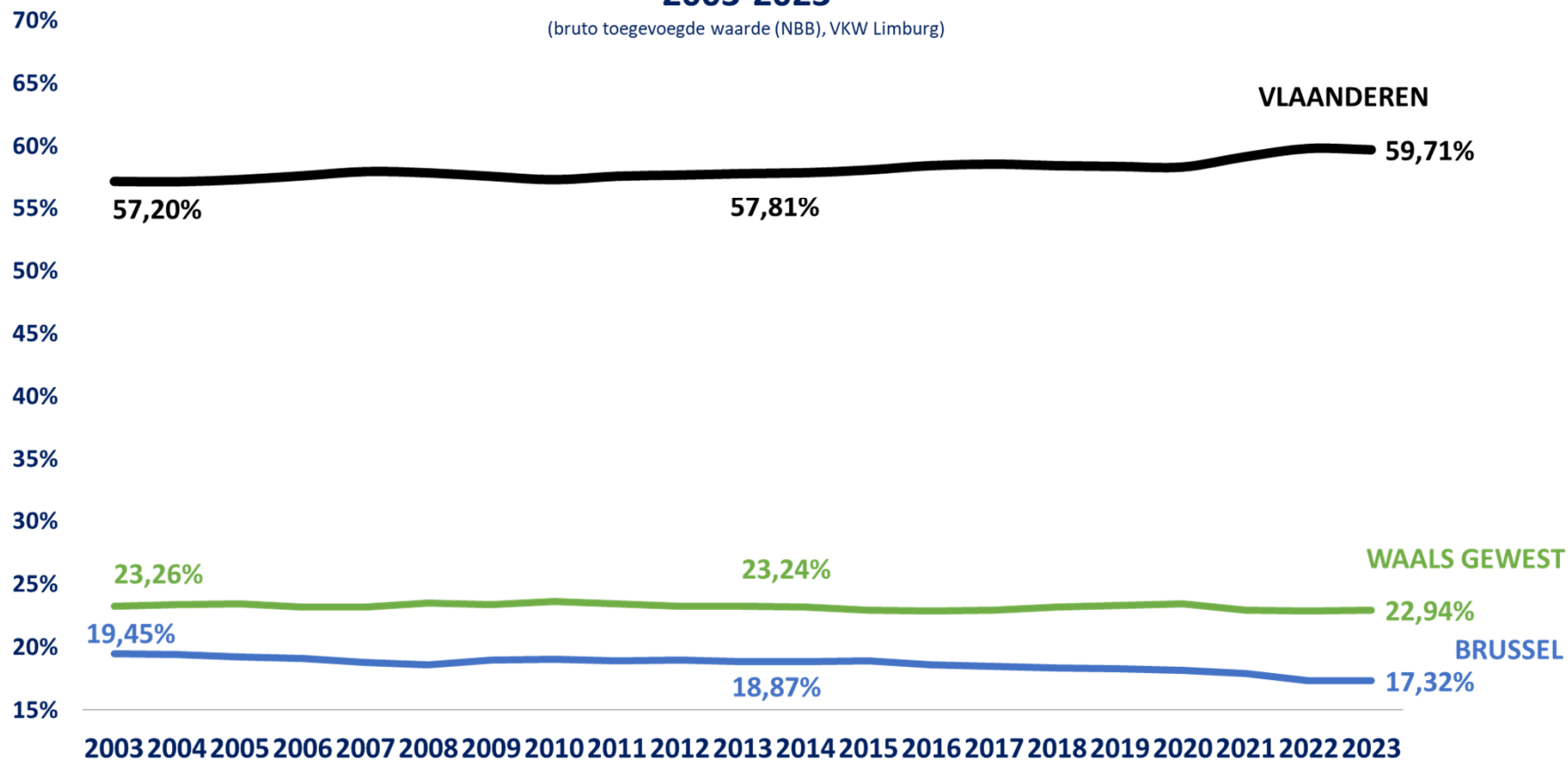
Gemiddelde dikte het **aandeel van de Vlaamse economie** op basis van bruto toegevoegde waarde tussen 2003 en 2023 aan met **+4,4%** tot net geen zestig procent (59,7%) en dit ten nadele van Wallonië (-1,4%) en Brussel (-10,9%), die respectievelijk instaan voor 22,9% en 17,3% van de gehele Belgische economie volgens deze maatstaf. [GRAFIEK]

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

Aandeel gewestelijke economie in totale Belgische economie

2003-2023

(bruto toegevoegde waarde (NBB), VKW Limburg)

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

Opvallend: In **absolute termen** groeide de **bruto toegevoegde waarde** van de **Limburgse industriële sectoren tussen 2003 en 2023** met slechts **8%**, van **4,815 miljard euro naar 5,201 miljard**. In lopende prijzen, wat wil zeggen dat er **geen correctie voor inflatie** is.

Alle andere hoofdcategorieën van **sectoren verdubbelden minstens in diezelfde periode**. Zo groeide de **bouwsector** en groeiden in absolute termen met **136%**. De sterkte groei in absolute termen zien we de (private) **dienstensector**, met **185%**. **Overheidsgerelateerde diensten** groeiden ook met **124%**.

Ook in andere sectoren groeide de bruto toegevoegde waarde nominaal met meer dan 100%:

Handel: +125%

Logistiek: +133%

Horeca: +166%

Toerisme (horeca, vrije tijd, amusement en recreatie): +164%

Enkel de primaire sector (landbouw) bleef beneden de dubbele cijfers, maar groeide nominaal eveneens met **85%**.

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

Wanneer we de verschillende Limburgse **sectoren tweedimensionaal** bekijken op basis van de evolutie van:

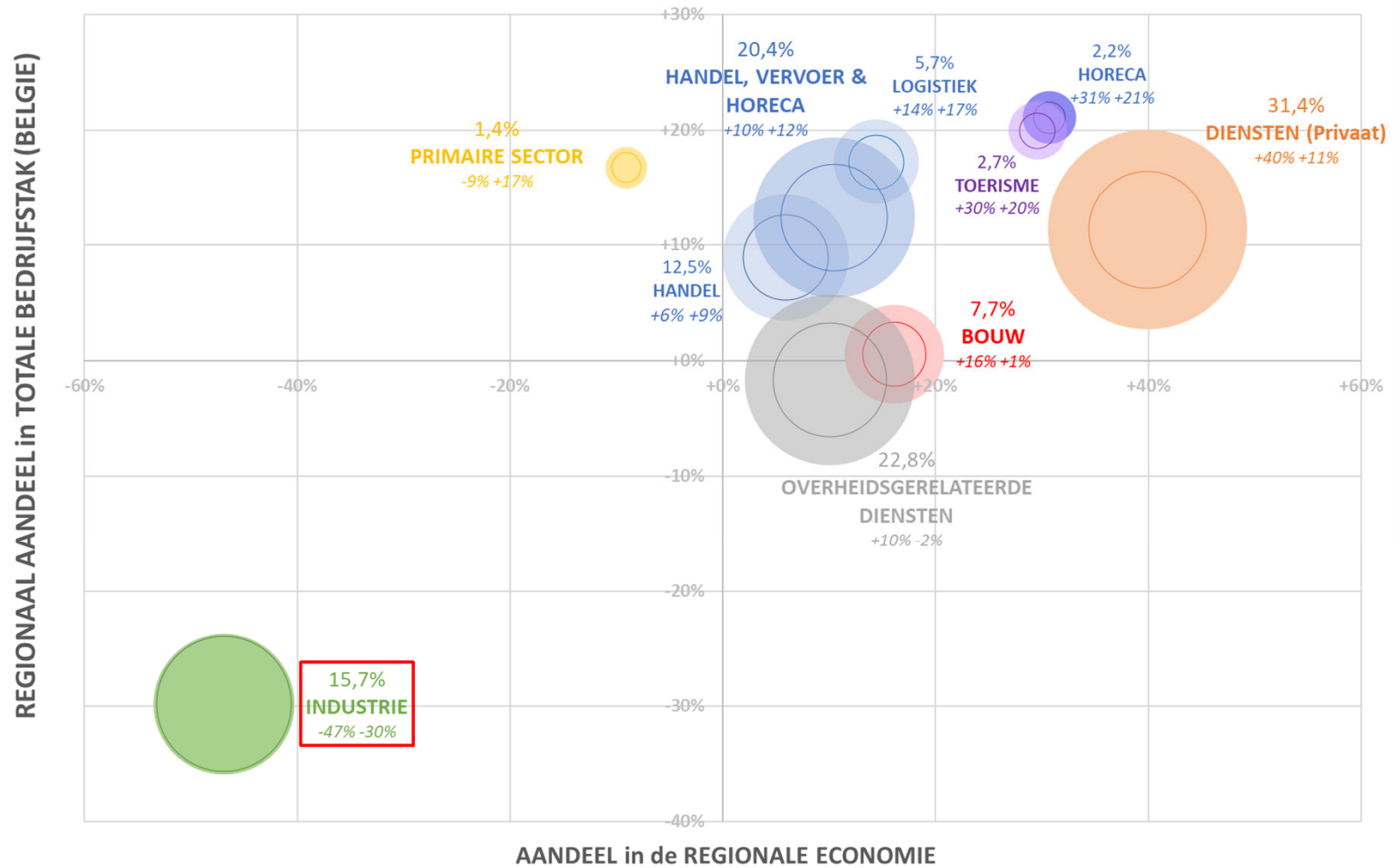
- het **aandeel (belang) van de sector** in de **regionale economie** Limburg, enerzijds en
- het **aandeel van Limburg** in die sector in België, anderzijds:

dan is de **industrie** de **enige sector** die zich (ver!) in het **linkerbenedenkwadrant** bevindt, met een **daling van het aandeel in de regionale economie met -47%**, maar ook **forse verzwakking van het marktaandeel van Limburg** in de gehele **Belgische industriesector** van **-30%**.

[GRAFIEK]

Evolutie SECTOREN Limburgse Economie (2003-2023)
 Aandeel in regionale economie vs regionaal aandeel in bedrijfstak in België
 (bruto toegevoegde waarde (NBB))

● 2023 ○ 2003

Zoomen we in op de **verschillende industriële sectoren** dan zien we grote verschillen in de min en in de plus.

De **vervaardiging van machines**, van **electronische en optische producten** en **water en afvalbeheer** wisten de voorbije 20 jaar ondanks de terugval voor de gehele industrie **zowel in gewicht** binnen de Limburgse economie als op vlak van Limburgs **marktaandeel** binnen België **fors te groeien**.

Voeding, chemie en energie konden eveneens het **marktaandeel single digit doen groeien**, maar werken **qua gewicht binnen de Limburgse economie** iets **lichter** (-6%) en in het geval van de chemie zelf fors (-41%, dus wel iets minder dan de industrie in zijn geheel).

De **grootste aderlating** komt **niet verwonderlijk** op rekening van de **automotive**, maar Limburg in 2003 **nog meer dan 30% marktaandeel** had, maar **vandaag nog slechts 7,4%**, een daling met maar liefst **-76%**. Niet verwonderlijk dat het **belang** van de **automotive industrie** voor de Limburgse economie dan ook met **90% daalde**. [TABEL]

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

	aandeel bedrijfstak IN REGIONALE ECONOMIE		Δ 2003- 2023	REGIONAAL AANDEEL in totale bedrijfstak		Δ 2003- 2023
	2003	2023		2003	2023	
	TOTALE ECONOMIE	100%		100%	0%	
INDUSTRIE	29,5%	15,7%	-47%	9,1%	6,4%	-30%
MACHINES	0,50%	0,79%	+59%	3,2%	5,7%	+79%
WATER & AFVALBEHEER	0,6%	0,9%	+50%	5,3%	6,7%	+26%
ELEKTRONICA & OPTICA	0,9%	1,1%	+22%	8,3%	20,9%	+151%
ENERGIEPRODUCTIE	1,7%	1,6%	-6%	5,4%	5,6%	+4%
VOEDING	2,2%	2,1%	-6%	6,1%	6,5%	+7%
MEUBELINDUSTRIE & overige	0,89%	0,75%	-16%	8,87%	6,16%	-30%
KUNSTSTOF	3,5%	2,3%	-36%	14,0%	13,7%	-2%
FARMA	0,02%	0,01%	-38%	0,10%	0,03%	-69%
CHEMIE	2,6%	1,5%	-41%	6,0%	6,4%	+7%
METAAL	5,5%	2,7%	-50%	13,6%	13,1%	-4%
HOUT & PAPIER	1,8%	0,8%	-55%	9,3%	8,4%	-9%
ELEKTRISCHE APPARATUUR	0,71%	0,18%	-74%	7,4%	5,1%	-31%
TEXTIEL	0,54%	0,11%	-81%	4,1%	2,7%	-34%
DELFOFFEN	0,26%	0,05%	-81%	13,3%	5,7%	-57%
AUTOMOTIVE	7,7%	0,8%	-90%	30,9%	7,4%	-76%

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

De andere grootste dalers zijn eerder kleinere sectoren (delfstoffen) of die in Limburg nagenoeg niet aanwezig zijn (farma).

De Limburgse industriële sectoren **textiel, elektrische apparatuur en meubelindustrie** zagen hun **aandeel in de gehele sector in België dalen** met **meer dan 30%**. Het aandeel van de twee eerste in de regionale economie nam met nagenoeg driekwart af.

Het **belang** van de **kunststof-, metaal- en hout & papierindustrie** (nog incl. Sappi...) binnen de Limburgse economie **daalde** eveneens **gelijk met het geheel van de industrie**, maar de **afname in marktaandeel** binnen België bleef de **voorbije twintig jaar beperkt tot enkele procenten**.

Merk op: in deze sectoren staat Limburg nog steeds sterk met een **marktaandelen ruim boven het algemene economische gewicht** van onze provincie. **Koploper** is evenwel **elektronica & optica** met een marktaandeel boven >20%.

[TABEL]

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

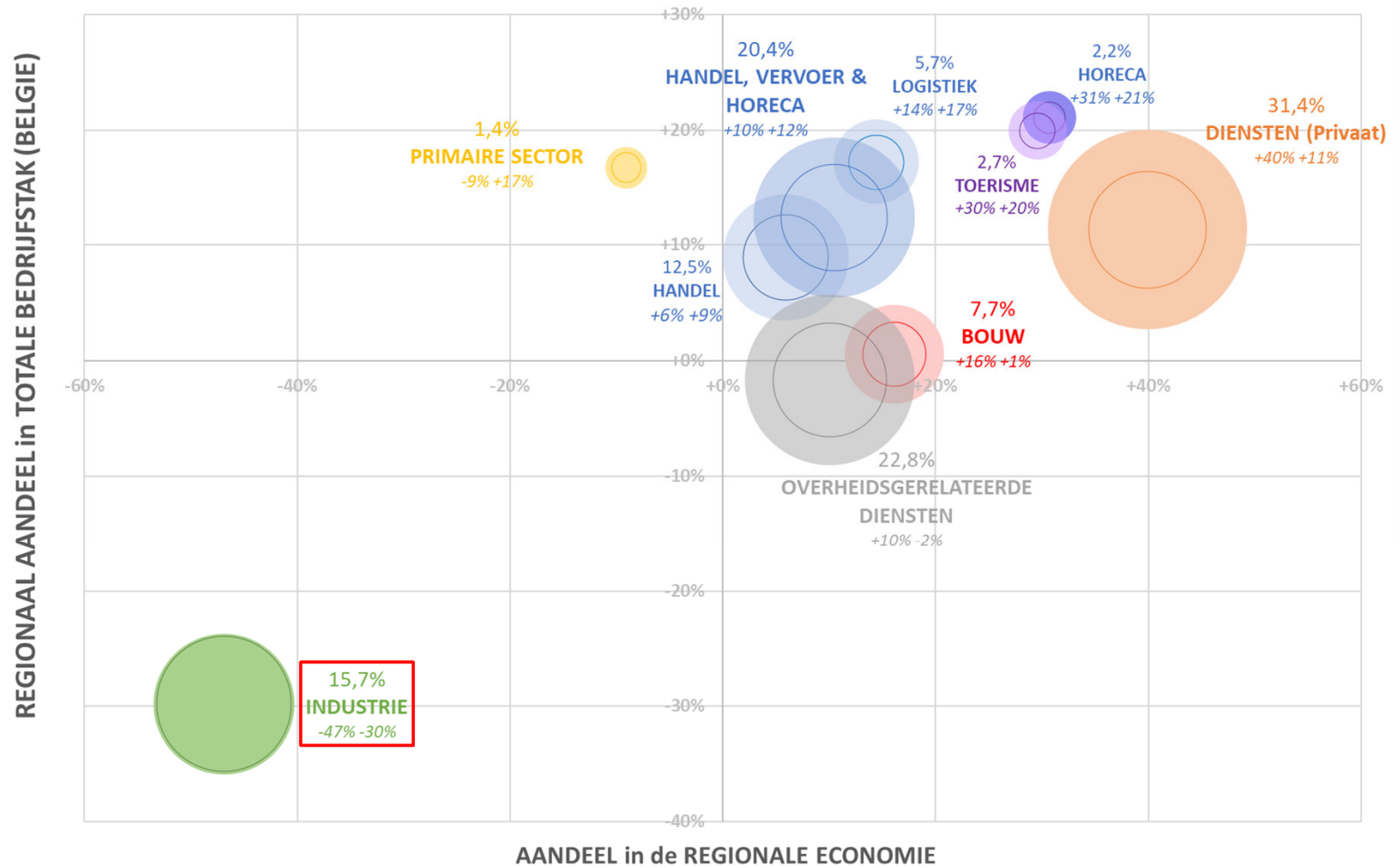
evolutie 2003-2023
ANDERE SECTOREN in Limburg

	aandeel bedrijfstak IN REGIONALE ECONOMIE		Δ 2003- 2023	REGIONAAL AANDEEL in totale bedrijfstak		Δ 2003- 2023
	2003	2023		2003	2023	
	TOTALE ECONOMIE	100%		100%	0%	
PRIMAIRE SECTOR	1,5%	1,4%	-9%	8,5%	9,9%	+17%
INDUSTRIE	29,5%	15,7%	-47%	9,1%	6,4%	-30%
BOUW	6,6%	7,7%	+16%	8,8%	8,8%	+1%
HANDEL, VERVOER & HORECA	18,5%	20,4%	+10%	5,8%	6,5%	+12%
HANDEL	11,8%	12,5%	+6%	5,8%	6,4%	+9%
LOGISTIEK	5,0%	5,7%	+14%	5,5%	6,4%	+17%
HORECA	1,7%	2,2%	+31%	6,1%	7,4%	+21%
TOERISME	2,1%	2,7%	+30%	5,7%	6,8%	+20%
DIENSTEN (Privaat)	22,4%	31,4%	+40%	4,7%	5,3%	+11%
OVERHEIDSGERELATEERDE DIENSTEN	20,7%	22,8%	+10%	6,6%	6,4%	-2%

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

Evolutie SECTOREN Limburgse Economie (2003-2023)
 Aandeel in regionale economie vs regionaal aandeel in bedrijfstak in België
 (bruto toegevoegde waarde (NBB))

● 2023 ○ 2003

De **primaire sector (landbouw)** is de enige in het kwadrant linksboven: ondanks dat het **marktaandeel** van Limburg in de Belgische landbouwsector **17% groeide**, **daalde** het **belang van de primaire sector** in de gehele Limburgse economie met **9%**.

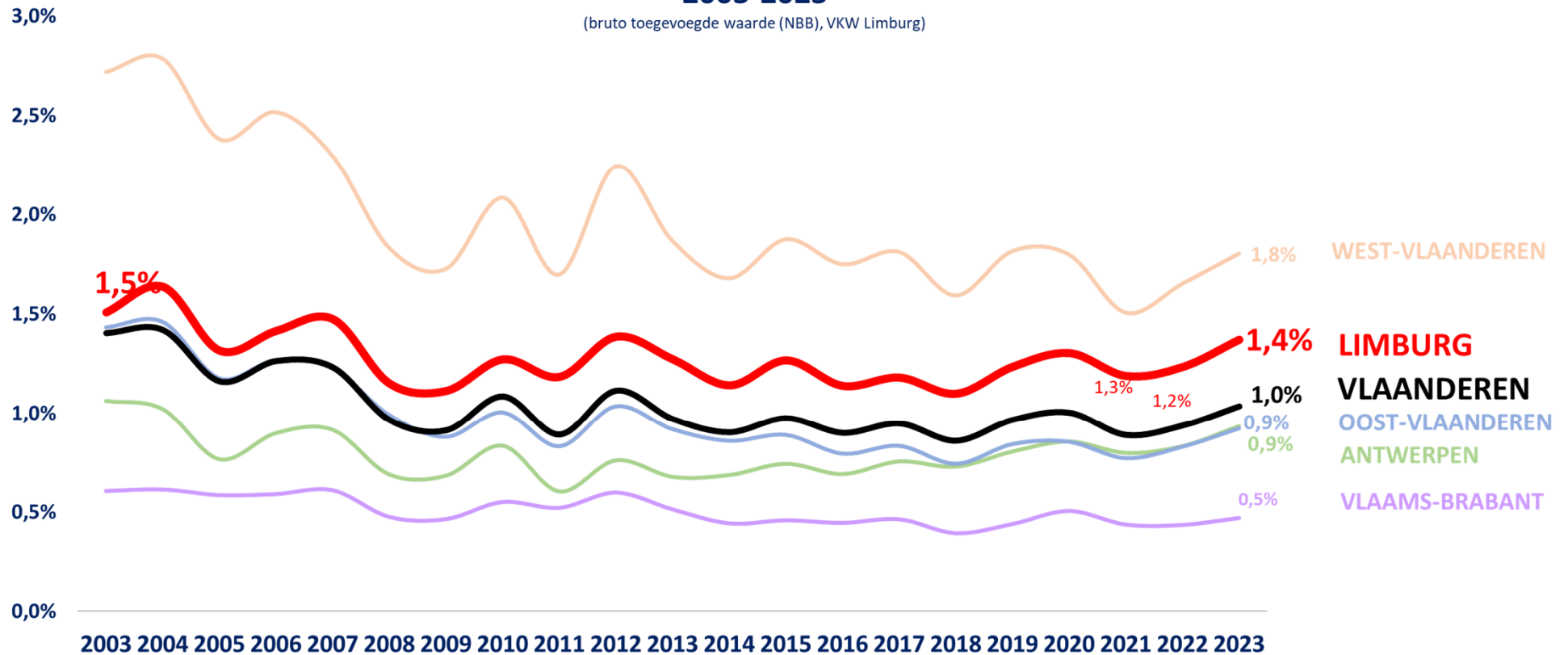
1,4% van de bruto toegevoegde waarde van Limburgse economie komt van de primaire sector, het **tweede hoogste aandeel van alle Vlaamse provincies**. Enkel in West-Vlaanderen is dit hoger (1,8%).

Het **Limburgs aandeel** in de Belgische landbouwsector groeide tussen 2003 en 2023 **van 8,5% naar 9,9%**. Daarmee is het de sector waarin Limburg het sterkst staat in de gehele Belgische context.

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

Aandeel PRIMAIRE SECTOR in totale regionale economie 2003-2023

(bruto toegevoegde waarde (NBB), VKW Limburg)

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

Regionaal aandeel TOTALE ECONOMIE (2023)	PRIMAIRE SECTOR					in aandeel 2003			
	REGIONAAL AANDEEL					Δ 2003-2023	Δ 2003- 2013	Δ 2013- 2023	Δ 2022-2023
	in totale bedrijfstak BELGIE								
		2003	2013	2022	2023				
100%	BELGIE	100%	100%	100%	100%				
22,9%	Wallonië	30,1%	26,2%	27,6%	27,4%	-9%	-13%	+4%	-0,7%
17,3%	Brussel	0,0%	0,3%	0,0%	0,0%	-42%	+630%	-92%	-41,1%
59,7%	VLAANDEREN	69,9%	73,5%	72,4%	72,6%	+4%	+5%	-1%	+0,3%
19,2%	Antwerpen	17,2%	16,7%	20,9%	21,1%	+22%	-3%	+26%	+0,8%
6,16%	LIMBURG	8,49%	10,43%	9,87%	9,91%	+16,7%	+23%	-5%	+0,4%
12,5%	Oost-Vlaanderen	14,7%	14,4%	13,6%	13,5%	-8%	-2%	-6%	-0,2%
11,7%	Vlaams-Brabant	5,3%	7,2%	6,4%	6,4%	+20%	+34%	-10%	+0,2%
10,2%	West-Vlaanderen	24,2%	24,8%	21,7%	21,7%	-10%	+3%	-13%	+0,0%
	Landbouw, bosbouw en visserij								

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

In het rechterbenedenkwaadrant vinden we enkel de **overheidsgerelateerde diensten** terug: het 'marktaandeel' viel met **2% terug**, maar het **belang binnen de Limburgse economie groeide met 10%**.

Daarbij dient opgemerkt te worden dat in **Limburg** het **belang van overheidsgerelateerde diensten met 22,8% ruim groter** is dan in andere Vlaamse provincies. [GRAFIEK]

6,4% van alle Belgische **overheidsgerelateerde diensten** zijn gevestigd in Limburg, hetgeen dus iets meer is dan het economische gewicht van onze regio (6,16% in 2023).

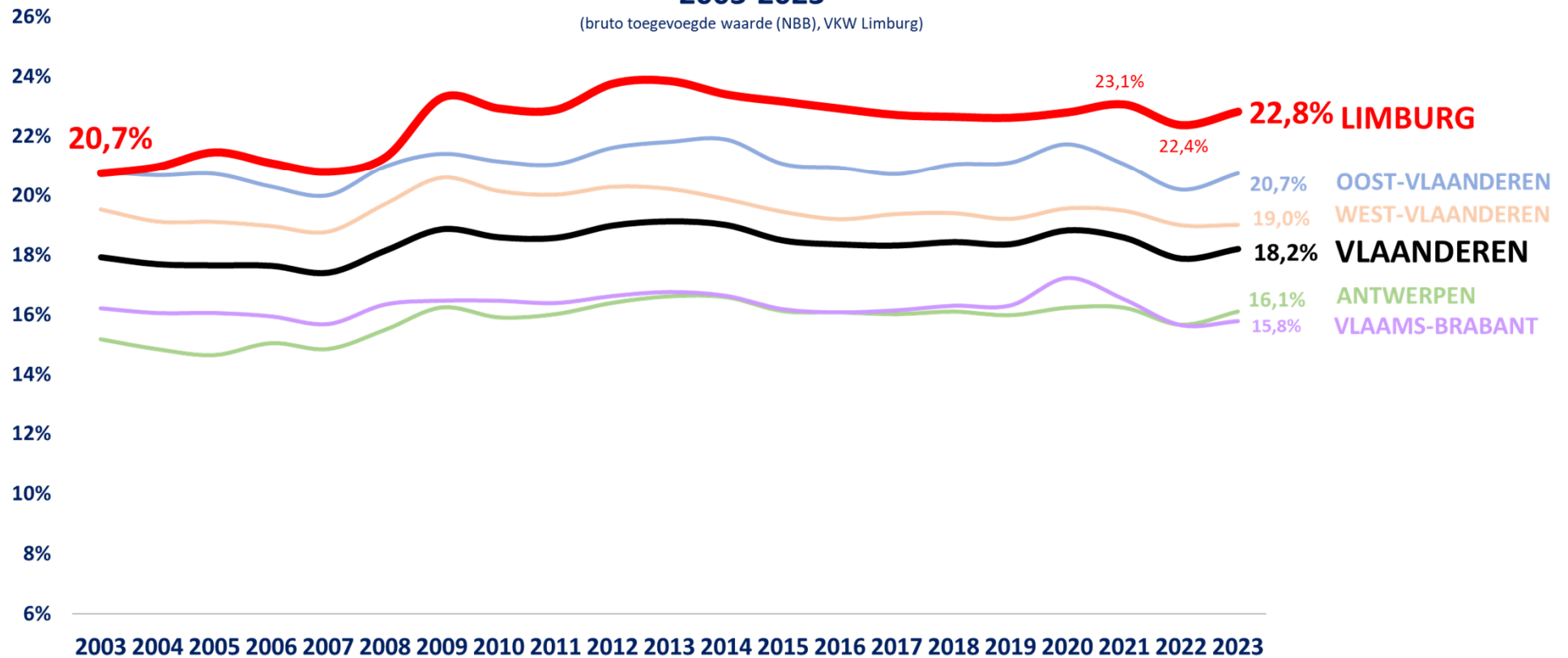
Meer in detail zien we dat vooral de deelsectoren menselijke **gezondheidszorg** (+24%) en **maatschappelijke dienstverlening** (+49%) **in twintig jaar fors zijn toegenomen** in belang binnen Limburg. Met respectievelijk 7,1% (+6%) en 8,2% (+20%) zijn beide deelsectoren **meer dan gemiddeld aanwezig in Limburg**. In mindere mate geldt dat ook voor **onderwijs** (6,7%), doch het 'marktaandeel' daarvan **daalde** wel met -8%. Hetzelfde geldt voor **openbaar bestuur en defensie**: -9%, van 5,8% naar 5,3%. Dit duidt dus **eerder** op centralisatie dan op **decentralisatie** van deze overheidsdiensten. [TABEL]

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

Aandeel OVERHEIDSGERELATEERDE DIENSTEN in totale regionale economie

2003-2023

(bruto toegevoegde waarde (NBB), VKW Limburg)

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

	aandeel bedrijfstak		Δ 2003- 2023	REGIONAAL AANDEEL		Δ 2003- 2023
	IN REGIONALE ECONOMIE			in totale bedrijfstak		
	2003	2023		2003	2023	
DIENSTEN (Privaat)	22,4%	31,4%	+40%	4,7%	5,3%	+11%
INFORMATIE & COMMUNCIATIE	1,2%	2,4%	+104%	1,8%	3,4%	+86%
FINANCIEN & VERZEKERINGEN	2,2%	2,5%	+14%	2,7%	2,6%	-2%
IMMOBILIEN	8,1%	10,9%	+35%	6,4%	6,8%	+6%
VRIJE BEROEPEN, WETENSCHAPPELIJK- TECHNISCHE & ADMINISTRATIEVE DIENSTEN	9,8%	14,5%	+48%	5,5%	5,8%	+7%
OVERIGE DIENSTEN	1,1%	1,0%	-10%	5,4%	5,5%	+1%

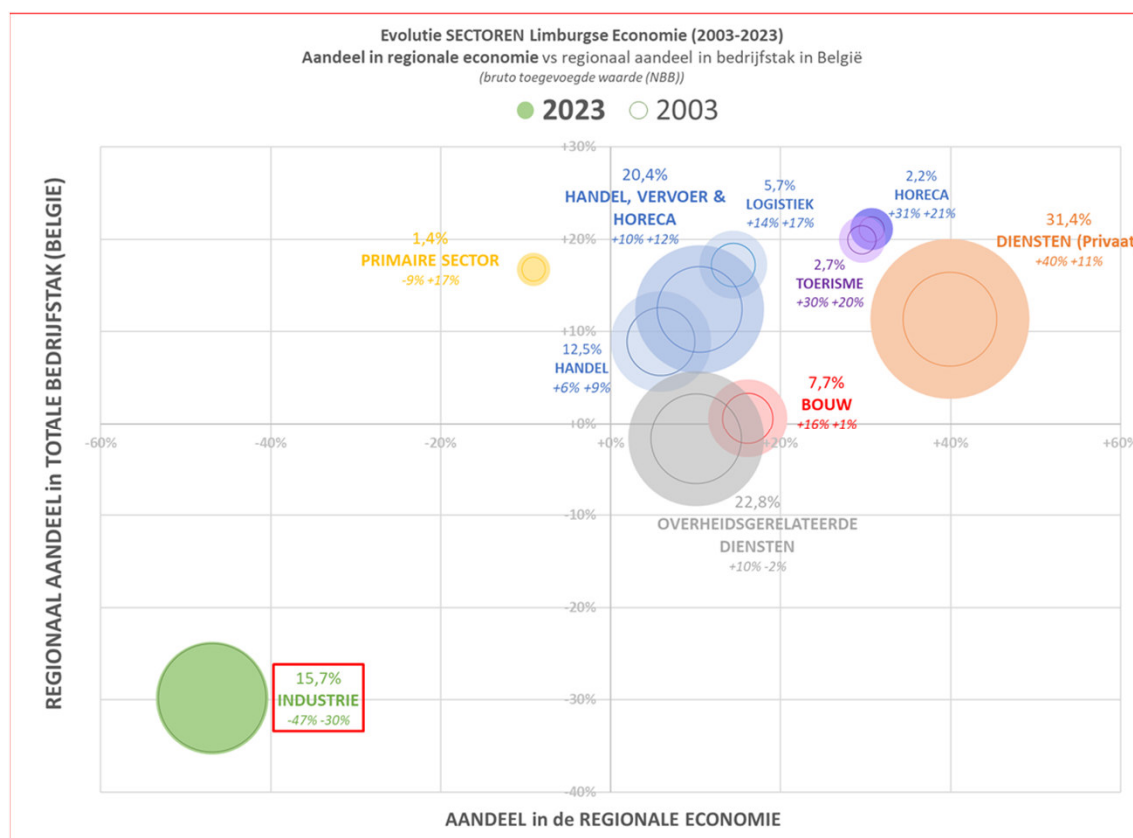
OVERHEIDSGERELATEERDE DIENSTEN	20,7%	22,8%	+10%	6,6%	6,4%	-2%
OPENBAAR BESTUUR & DEFENSIE	6,8%	6,4%	-5%	5,8%	5,3%	-9%
ONDERWIJS	7,3%	7,5%	+3%	7,3%	6,7%	-8%
MENSELIJKE GEZONDSHEIDSZORG	4,5%	5,6%	+24%	6,7%	7,1%	+6%
MAATSCHAPPELIJKE DIENSTVERLENING	2,2%	3,2%	+49%	6,8%	8,2%	+20%

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

Regionaal aandeel TOTALE ECONOMIE (2023)	OVERHEIDSGERELATEERDE DIENSTEN					<i>in aandeel 2003</i>			
	REGIONAAL AANDEEL					Δ 2003-2023	Δ 2003- 2013	Δ 2013- 2023	Δ 2022-2023
	in totale bedrijfstak BELGIE								
		2003	2013	2022	2023				
100%	BELGIE	100%	100%	100%	100%				
22,9%	Wallonië	29,9%	30,0%	29,8%	30,0%	+0%	+0%	-0%	+0,6%
17,3%	Brussel	19,6%	20,4%	19,9%	20,0%	+2%	+4%	-2%	+0,6%
59,7%	VLAANDEREN	50,0%	49,3%	50,1%	49,8%	-0%	-1%	+1%	-0,6%
19,2%	Antwerpen	13,8%	14,0%	14,3%	14,2%	+3%	+2%	+1%	-0,6%
6,16%	LIMBURG	6,56%	6,66%	6,50%	6,45%	-1,7%	+2%	-3%	-0,8%
12,5%	Oost-Vlaanderen	11,9%	11,6%	12,0%	11,9%	-1%	-3%	+3%	-0,7%
11,7%	Vlaams-Brabant	8,0%	8,0%	8,4%	8,4%	+5%	-1%	+6%	+0,6%
10,2%	West-Vlaanderen	9,7%	9,1%	9,0%	8,9%	-8%	-6%	-2%	-1,3%
Openbaar bestuur en defensie; onderwijs; menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening									

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

Alle overige onderzochte Limburgse sectoren bevinden zich in het kwadrant rechtsboven en kenden in de voorbije twintig jaar dus **én een groei van hun gewicht in de regionale economie (Limburg) én een versterking van hun regionaal aandeel in de totale Belgische bedrijfstak.**

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

Het belang van de **private dienstensectoren** in de Limburgse economie nam in het voorbije 20 jaar het **meest fors toe**, met een aandeel in de regionale economie dat steeg van 22,4% naar 31,4%, oftewel een **toename met 40%**. Niettemin is dit **nog steeds het laagste aandeel** van alle Vlaamse provincies, met een gemiddelde van 35,2% voor heel Vlaanderen. Sinds de coronaperiode lijkt de toename ook eerder te stabiliseren. [GRAFIEK]

Slechts **5,3%** van bruto toegevoegde waarde van **private diensten** komt **van Limburgse bedrijven**. Twintig jaar geleden was dit nog 4,7%. **Ondanks de inhaaloperatie (+11%) blijft er dus nog een hele weg te gaan om de Limburgse dienstensector te versterken.**

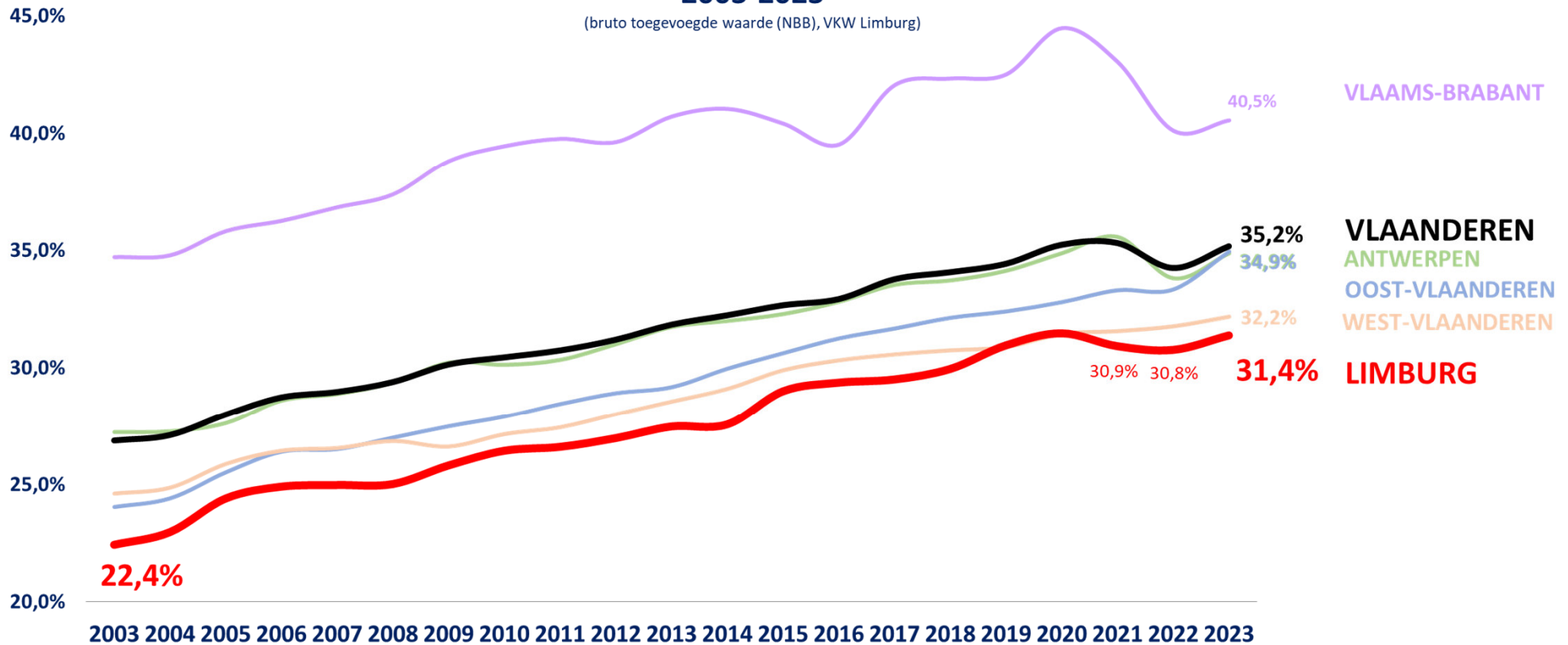
Immers in àlle overige sectoren bokst Limburg boven zijn economisch gewicht (6,16%), enkel in de dienstensector (privaat) is dit nog een heel pak lager.

[TABEL]

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

Aandeel DIENSTEN (privaat) in totale regionale economie 2003-2023

(bruto toegevoegde waarde (NBB), VKW Limburg)

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

Regionaal aandeel TOTALE ECONOMIE (2023)	DIENSTEN (Privaat)					in aandeel 2003			
	REGIONAAL AANDEEL					Δ 2003-2023	Δ 2003- 2013	Δ 2013- 2023	Δ 2022-2023
	in totale bedrijfstak BELGIE								
		2003	2013	2022	2023				
100%	BELGIE	100%	100%	100%	100%				
22,9%	Wallonië	19,8%	19,2%	18,8%	18,5%	-6%	-3%	-4%	-1,7%
17,3%	Brussel	30,2%	27,0%	24,6%	24,3%	-20%	-10%	-10%	-1,1%
59,7%	VLAANDEREN	50,0%	53,8%	56,6%	57,2%	+14%	+7%	+6%	+1,0%
19,2%	Antwerpen	16,5%	17,5%	18,1%	18,2%	+11%	+6%	+4%	+0,4%
6,16%	LIMBURG	4,73%	5,03%	5,27%	5,26%	+11,4%	+6%	+5%	-0,1%
12,5%	Oost-Vlaanderen	9,2%	10,2%	11,6%	11,9%	+29%	+10%	+17%	+2,1%
11,7%	Vlaams-Brabant	11,5%	12,7%	12,7%	12,9%	+12%	+11%	+2%	+1,6%
10,2%	West-Vlaanderen	8,2%	8,5%	8,9%	9,0%	+10%	+3%	+6%	+0,6%

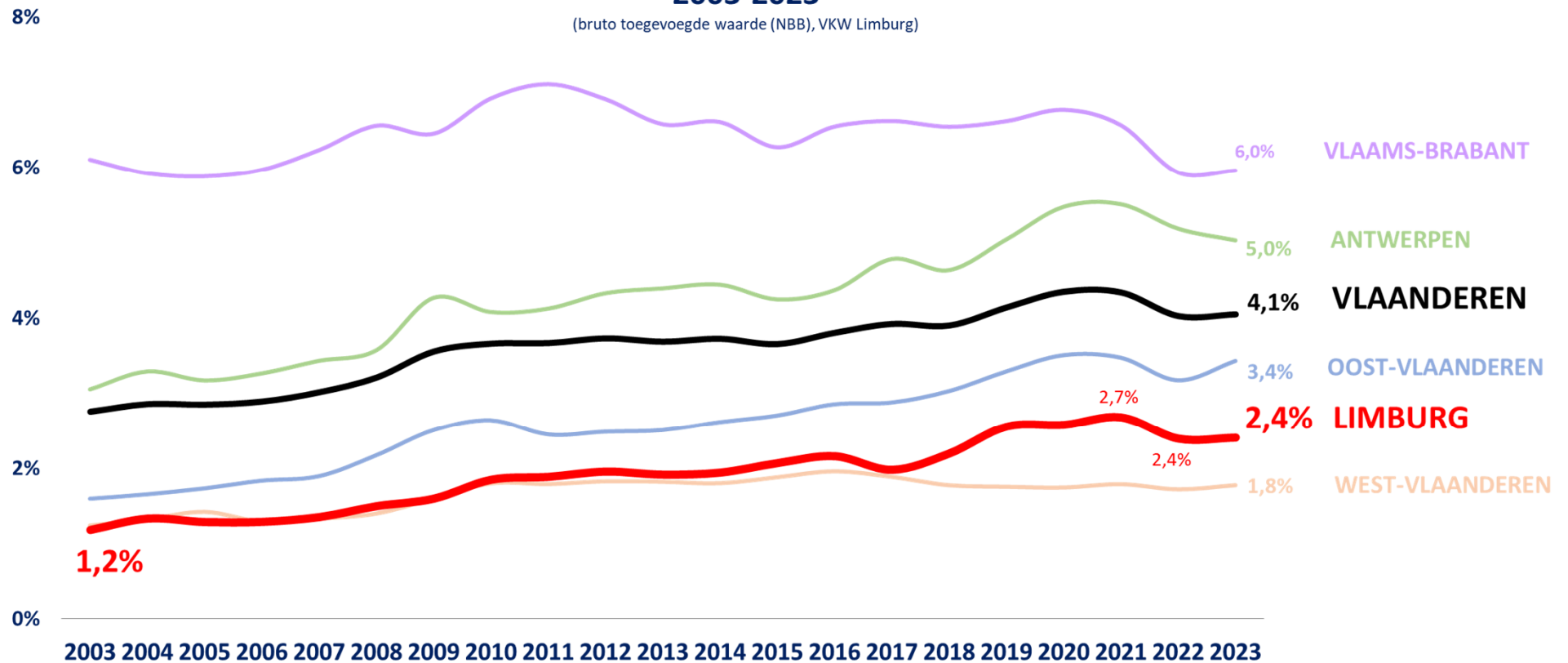
**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

De **deelsector** van **informatica & communicatie** diensten nam de voorbije 20 jaar het **meest fors** toe. Het **belang ervan binnen de Limburgse economie** steeg van 1,2% naar 2,4%, een **forse inhaalbeweging** met toename met maar liefst **+104%**. Daarmee scoort evenwel nog steeds **enkel West-Vlaanderen lager** dan Limburg. Binnen Vlaanderen is informatica en communicatie gemiddeld goed voor 4,1% van de economie, met een sterke dominantie van Vlaams-Brabant (6%).

Ook het **marktaandeel** binnen België op vlak van deze diensten nam met **+86%** fors toe, maar bedraagt met is met **3,4%** nog altijd maar nauwelijks de helft van totale economische gewicht van Limburg in. In 2003 was dit echter nog maar 1,8%. Het overwicht van Brussel en aangrenzende regio's is hier uiteraard groot.

Aandeel INFORMATIE & COMMUNICATIE in totale regionale economie 2003-2023

(bruto toegevoegde waarde (NBB), VKW Limburg)

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

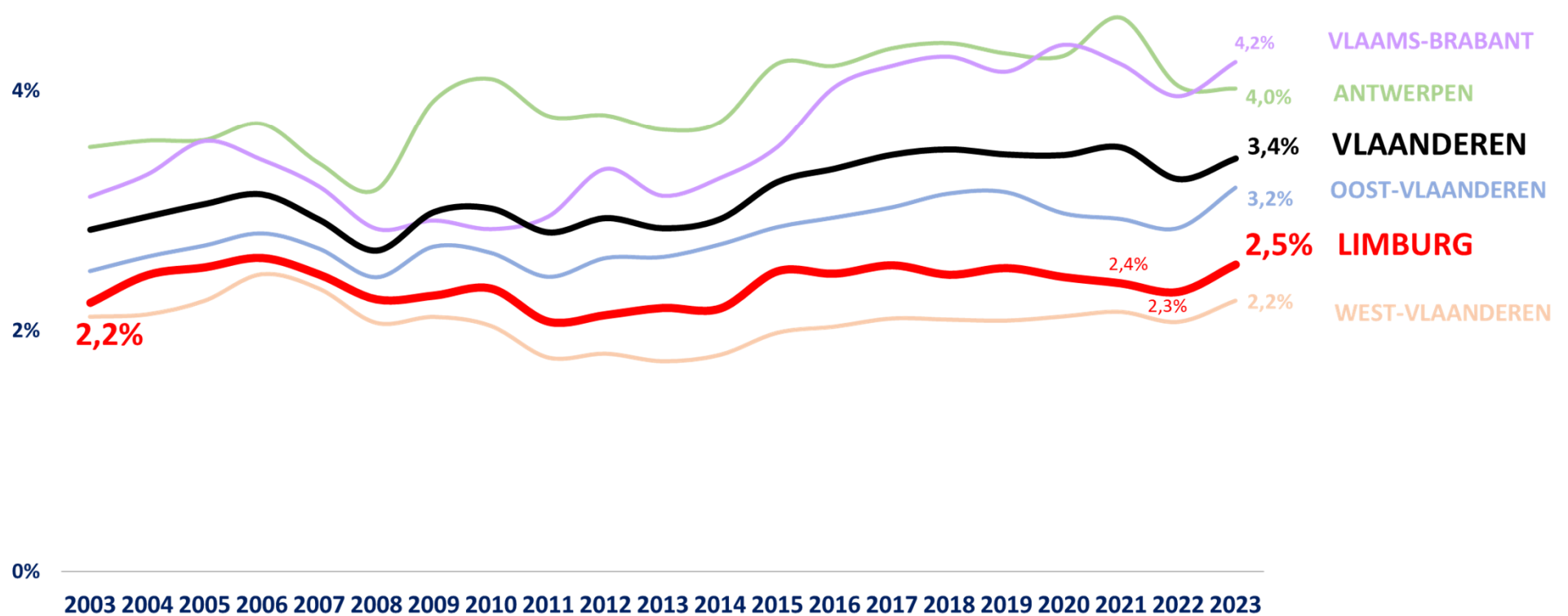
Regionaal aandeel TOTALE ECONOMIE (2023)	INFORMATIE & COMMUNCIATIE					<i>in aandeel 2003</i>			
	REGIONAAL AANDEEL					Δ 2003-2023	Δ 2003- 2013	Δ 2013- 2023	Δ 2022-2023
	in totale bedrijfstak BELGIE								
		2003	2013	2022	2023				
100%	BELGIE	100%	100%	100%	100%				
22,9%	Wallonië	12,3%	14,0%	13,4%	12,9%	+5%	+14%	-8%	-3,5%
17,3%	Brussel	49,7%	34,8%	31,0%	31,3%	-37%	-30%	-10%	+1,0%
59,7%	VLAANDEREN	38,0%	51,2%	55,7%	55,8%	+47%	+35%	+9%	+0,3%
19,2%	Antwerpen	13,7%	19,9%	23,3%	22,3%	+63%	+45%	+12%	-4,2%
6,16%	LIMBURG	1,85%	2,88%	3,43%	3,43%	+85,8%	+56%	+19%	-0,1%
12,5%	Oost-Vlaanderen	4,5%	7,2%	9,3%	9,9%	+119%	+59%	+38%	+6,7%
11,7%	Vlaams-Brabant	14,9%	16,8%	15,7%	16,0%	+8%	+13%	-5%	+2,3%
10,2%	West-Vlaanderen	3,1%	4,4%	4,0%	4,2%	+37%	+45%	-5%	+3,9%
	Informatie en communicatie								

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

Op vlak van diensten in **financiën en verzekeringen** zien we eveneens dat deze deelsector **veel minder vertegenwoordigd** is in Limburg met slechts een aandeel van **2,5%** in de regionale economie (ook laagste op West-Vlaanderen na), waar dit in Vlaanderen 3,4% is. Grote verschil is evenwel dat het belang van deze sector **slechts 14% toenam** sinds 2003. Het Limburgse **marktaandeel** binnen de Belgische financiële sector nam zelfs met -2% af tot **amper 2,6%**.

Aandeel FINANCIËN & VERZEKERINGEN in totale regionale economie 2003-2023

(bruto toegevoegde waarde (NBB), VKW Limburg)

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

Regionaal aandeel TOTALE ECONOMIE (2023)	FINANCIEN & VERZEKERINGEN					in aandeel 2003			
	REGIONAAL AANDEEL					Δ 2003-2023	Δ 2003- 2013	Δ 2013- 2023	Δ 2022-2023
	in totale bedrijfstak BELGIE								
		2003	2013	2022	2023				
100%	BELGIE	100%	100%	100%	100%				
22,9%	Wallonië	11,2%	11,8%	11,7%	12,1%	+8%	+5%	+3%	+3,7%
17,3%	Brussel	58,9%	59,9%	54,7%	53,8%	-9%	+2%	-10%	-1,7%
59,7%	VLAANDEREN	29,9%	28,3%	33,6%	34,1%	+14%	-5%	+20%	+1,4%
19,2%	Antwerpen	12,1%	11,9%	13,5%	12,8%	+6%	-2%	+8%	-5,2%
6,16%	LIMBURG	2,66%	2,35%	2,48%	2,61%	-1,9%	-12%	+11%	+5,4%
12,5%	Oost-Vlaanderen	5,4%	5,3%	6,2%	6,6%	+22%	-1%	+24%	+6,6%
11,7%	Vlaams-Brabant	5,8%	5,7%	7,8%	8,2%	+41%	-2%	+44%	+5,5%
10,2%	West-Vlaanderen	4,0%	3,0%	3,6%	3,8%	-4%	-24%	+26%	+5,5%
	Financiële activiteiten en verzekeringen								

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

Het **gewicht** van deelsectoren **immobiliën** en **vrije beroepen, wetenschappelijk-technische & administratieve diensten** binnen de Limburgse economie nam met elk **+35%** en **+48%** toe tot respectievelijk **10,9%** en **14,5%** toe. Dat is evenwel het enerzijds het **op een na hoogste** (West-Vlaanderen 11,4% immobiliën), maar anderzijds het **laagste aandeel** (gemiddeld 16,5% vrije beroepen, wetenschappelijk-technische & administratieve diensten in Vlaanderen) in de regionale economie.

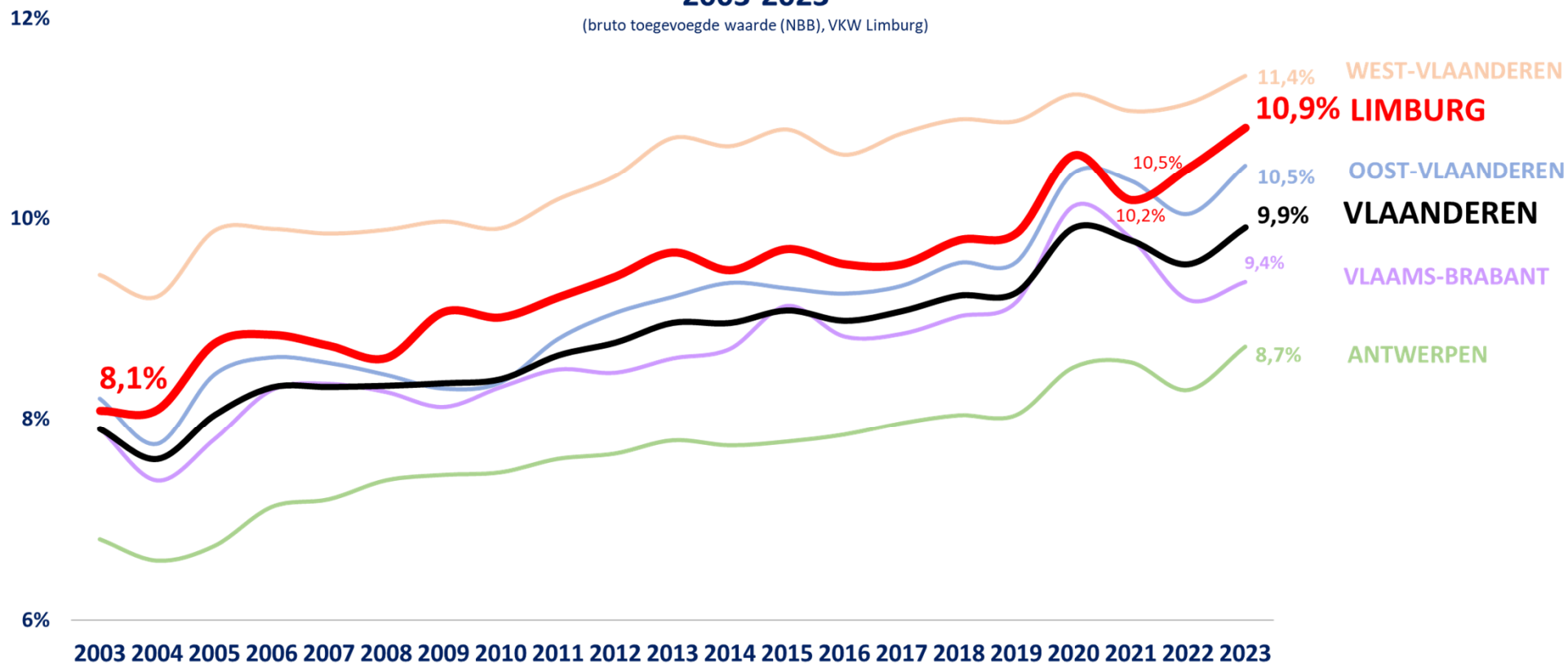
Het Limburgs '**marktaandeel**' van beide stijgt evenwel eerder licht met zo'n 7%, tot respectievelijk **6,8%** en **5,8%**. Zeker voor deze **laatste sector** is er dus nog een **weg te gaan om bij te benen**.

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

Aandeel IMMOBILIEN in totale regionale economie

2003-2023

(bruto toegevoegde waarde (NBB), VKW Limburg)

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

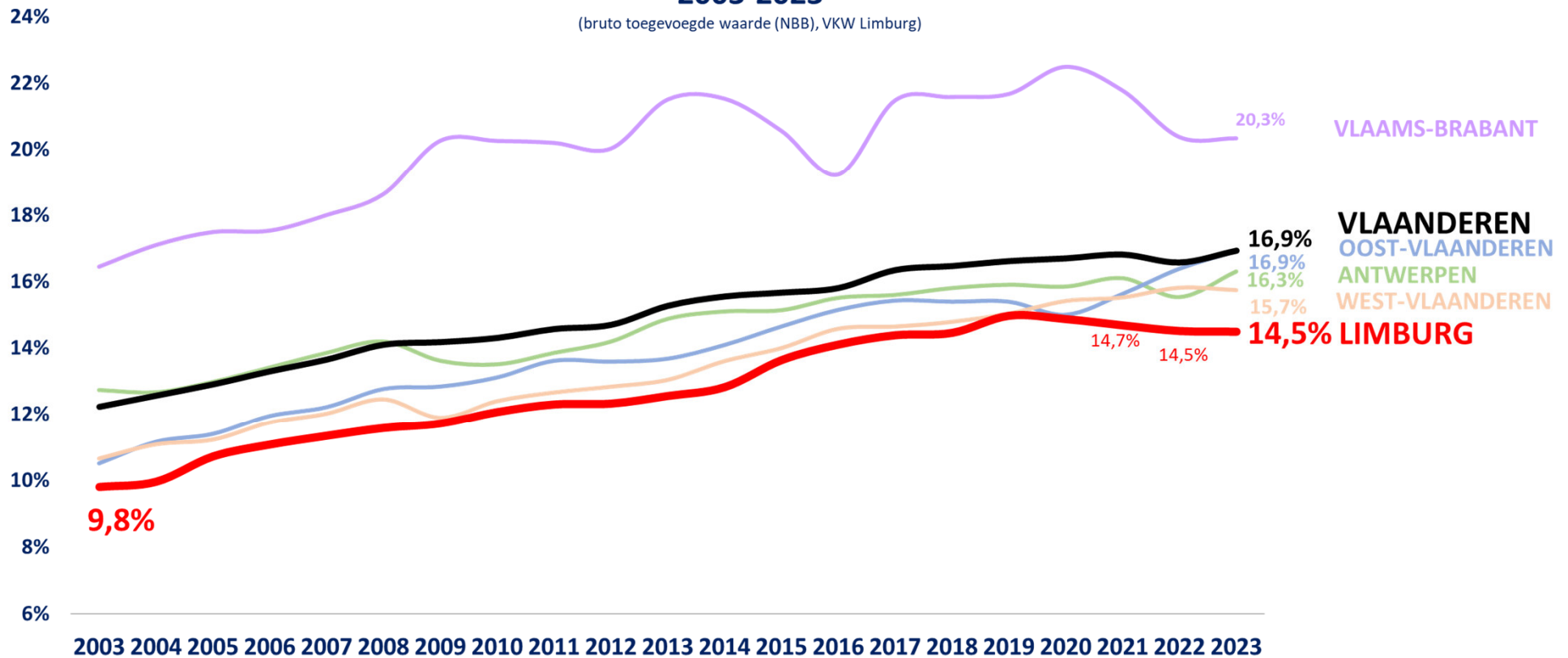
Regionaal aandeel TOTALE ECONOMIE (2023)	IMMOBILIEN					in aandeel 2003			
	REGIONAAL AANDEEL					Δ 2003-2023	Δ 2003- 2013	Δ 2013- 2023	Δ 2022-2023
	in totale bedrijfstak BELGIE								
		2003	2013	2022	2023				
100%	BELGIE	100%	100%	100%	100%				
22,9%	Wallonië	30,9%	28,1%	26,5%	26,5%	-14%	-9%	-5%	+0,1%
17,3%	Brussel	14,1%	14,8%	13,9%	13,8%	-2%	+5%	-7%	-0,4%
59,7%	VLAANDEREN	55,0%	57,1%	59,6%	59,6%	+8%	+4%	+4%	+0,0%
19,2%	Antwerpen	15,4%	16,2%	16,8%	16,9%	+10%	+5%	+4%	+0,3%
6,16%	LIMBURG	6,37%	6,67%	6,79%	6,77%	+6,2%	+5%	+2%	-0,4%
12,5%	Oost-Vlaanderen	11,8%	12,1%	13,2%	13,2%	+13%	+3%	+9%	-0,0%
11,7%	Vlaams-Brabant	9,8%	10,1%	11,0%	11,0%	+13%	+3%	+9%	+0,3%
10,2%	West-Vlaanderen	11,7%	12,1%	11,8%	11,8%	+0%	+3%	-3%	-0,3%
Exploitatie van en handel in onroerend goed									

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

Aandeel VRIJE BEROEPEN & OVERIGE DIENSTVERLENING in totale regionale economie

2003-2023

(bruto toegevoegde waarde (NBB), VKW Limburg)

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

Regionaal aandeel TOTALE ECONOMIE (2023)	VRIJE BEROEPEN, WETENSCHAPPELIJK-TECHNISCHE & ADMINISTRATIEVE DIENSTEN					<i>in aandeel 2003</i>			
	REGIONAAL AANDEEL					Δ 2003-2023	Δ 2003- 2013	Δ 2013- 2023	Δ 2022-2023
	in totale bedrijfstak BELGIE								
		2003	2013	2022	2023				
100%	BELGIE	100%	100%	100%	100%				
22,9%	Wallonië	18,3%	17,7%	18,0%	17,1%	-7%	-3%	-3%	-4,8%
17,3%	Brussel	21,3%	18,6%	17,3%	16,7%	-21%	-12%	-10%	-3,1%
59,7%	VLAANDEREN	60,4%	63,7%	64,7%	66,1%	+10%	+5%	+4%	+2,2%
19,2%	Antwerpen	20,4%	20,2%	19,7%	20,4%	+0%	-1%	+1%	+3,9%
6,16%	LIMBURG	5,48%	5,66%	5,87%	5,84%	+6,6%	+3%	+3%	-0,5%
12,5%	Oost-Vlaanderen	10,7%	11,8%	13,5%	13,8%	+29%	+10%	+18%	+2,3%
11,7%	Vlaams-Brabant	14,4%	16,5%	15,2%	15,5%	+8%	+14%	-6%	+2,0%
10,2%	West-Vlaanderen	9,4%	9,5%	10,5%	10,5%	+12%	+1%	+10%	+0,6%
Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten; administratieve en ondersteunende diensten									

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

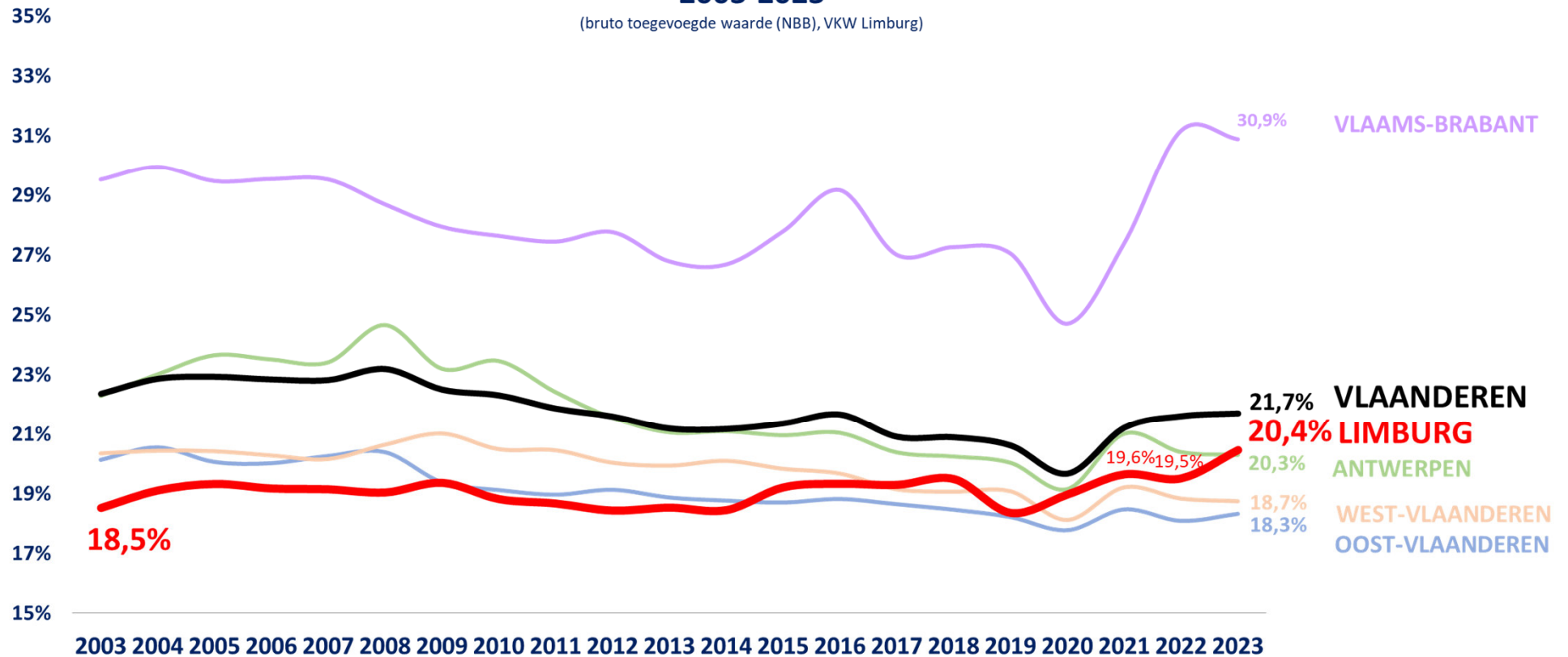
De **voorbij 5 jaar** maakte Limburg een opvallende remonte in de sector **handel, vervoer en horeca**.

Lag het **belang van deze sector in de regionale economie** het in de periode 2003-2019 in Limburg meestal het laagst, dan steeg dit in 2023 tot **20,4%** en daarmee **op Vlaams-Brabant na** (dat ver boven de rest uittorent) het **hoogst** van alle Vlaamse provincies.

Limburg maakte in de voorbije 20 jaar zijn achterstand in deze sector goed met een aandeel in het Belgische geheel dat steeg van 5,8% naar 6,5%. Daarmee werd Limburg **van een underperformer een overperformer** in vergelijking met het totale economische gewicht van de region.

Aandeel HANDEL, VERVOER & HORECA in totale regionale economie 2003-2023

(bruto toegevoegde waarde (NBB), VKW Limburg)

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

Regionaal aandeel TOTALE ECONOMIE (2023)	HANDEL, VERVOER & HORECA					<i>in aandeel 2003</i>			
	REGIONAAL AANDEEL					Δ 2003-2023	Δ 2003- 2013	Δ 2013- 2023	Δ 2022-2023
	in totale bedrijfstak BELGIE								
		2003	2013	2022	2023				
100%	BELGIE	100%	100%	100%	100%				
22,9%	Wallonië	21,3%	20,8%	20,0%	20,0%	-6%	-2%	-4%	+0,0%
17,3%	Brussel	17,4%	16,6%	13,5%	13,5%	-22%	-4%	-19%	-0,0%
59,7%	VLAANDEREN	61,3%	62,5%	66,5%	66,5%	+8%	+2%	+6%	-0,0%
19,2%	Antwerpen	19,9%	20,3%	20,4%	20,0%	+1%	+2%	-1%	-1,9%
6,16%	LIMBURG	5,75%	5,92%	6,22%	6,47%	+12,4%	+3%	+9%	+4,0%
12,5%	Oost-Vlaanderen	11,4%	11,5%	11,8%	11,7%	+3%	+1%	+2%	-0,1%
11,7%	Vlaams-Brabant	14,4%	14,6%	18,3%	18,5%	+29%	+1%	+27%	+0,8%
10,2%	West-Vlaanderen	10,0%	10,3%	9,8%	9,8%	-1%	+3%	-5%	+0,1%
Groot- en detailhandel; vervoer; verschaffen van accommodatie en maaltijden									

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

Dit geldt voor elk van de drie deelsectoren: horeca, logistiek en handel.

De **horeca** steeg van een **aandeel van 1,7% in de Limburgse economie naar 2,2%**. Daarmee verruimt Limburg haar voorsprong op de overige provincies. Enkel West-Vlaanderen is met 2,9% van haar economie nog sterker op horeca gefocust.

Het Limburgse **aandeel in de gehele Belgische horeca steeg van 6,1% naar 7,4%**, een stijging van **+21%**.

Op **logistiek** vlak wist Limburg **6,4% van de koek** naar de regio te halen, in 2003 was dit nog maar 5,5%. Een toename met **+17%**. **5,7% van de Limburgse economie** omvat vervoer en opslag, komende van 5% 20 jaar geleden. Naast Antwerpen (cfr. Haven) is Limburg de enige Vlaamse provincie **boven het Vlaamse gemiddelde**.

Het **marktaandeel** van de Limburgse klein- en groot**handel** in het Belgische geheel steeg met **+9%**, van 5,8% naar 6,4%. **Binnen de Limburgse economie** is de handel goed voor **12,5%**, dat was 20 jaar geleden nog 11,8% (+6%).

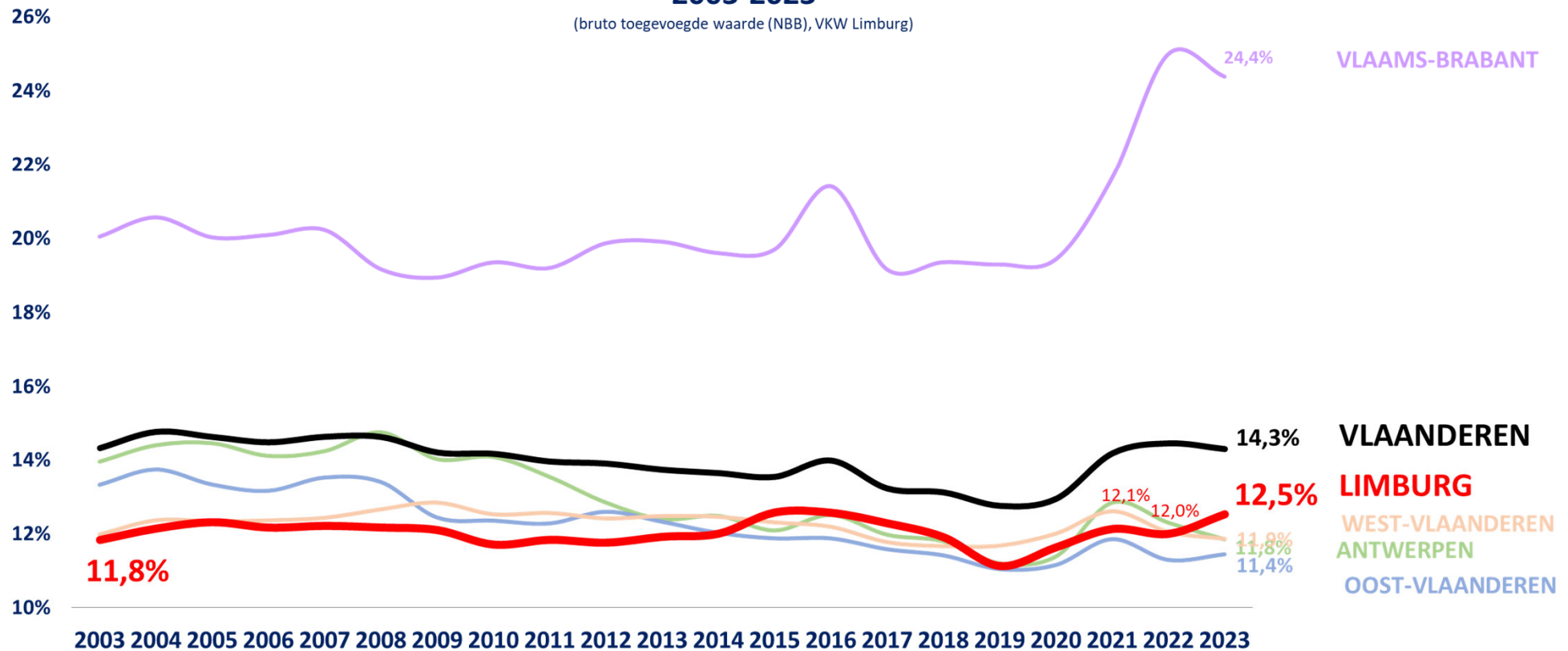
**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

	aandeel bedrijfstak		Δ 2003- 2023	REGIONAAL AANDEEL		Δ 2003- 2023
	IN REGIONALE ECONOMIE			in totale bedrijfstak		
	2003	2023		2003	2023	
HANDEL, VERVOER & HORECA	18,5%	20,4%	+10%	5,8%	6,5%	+12%
HANDEL	11,8%	12,5%	+6%	5,8%	6,4%	+9%
LOGISTIEK	5,0%	5,7%	+14%	5,5%	6,4%	+17%
HORECA	1,7%	2,2%	+31%	6,1%	7,4%	+21%
TOERISME	2,1%	2,7%	+30%	5,7%	6,8%	+20%
KUNST & VRIJE TIJD	0,4%	0,5%	+25%	4,4%	5,0%	+15%

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

Aandeel HANDEL in totale regionale economie 2003-2023

(bruto toegevoegde waarde (NBB), VKW Limburg)

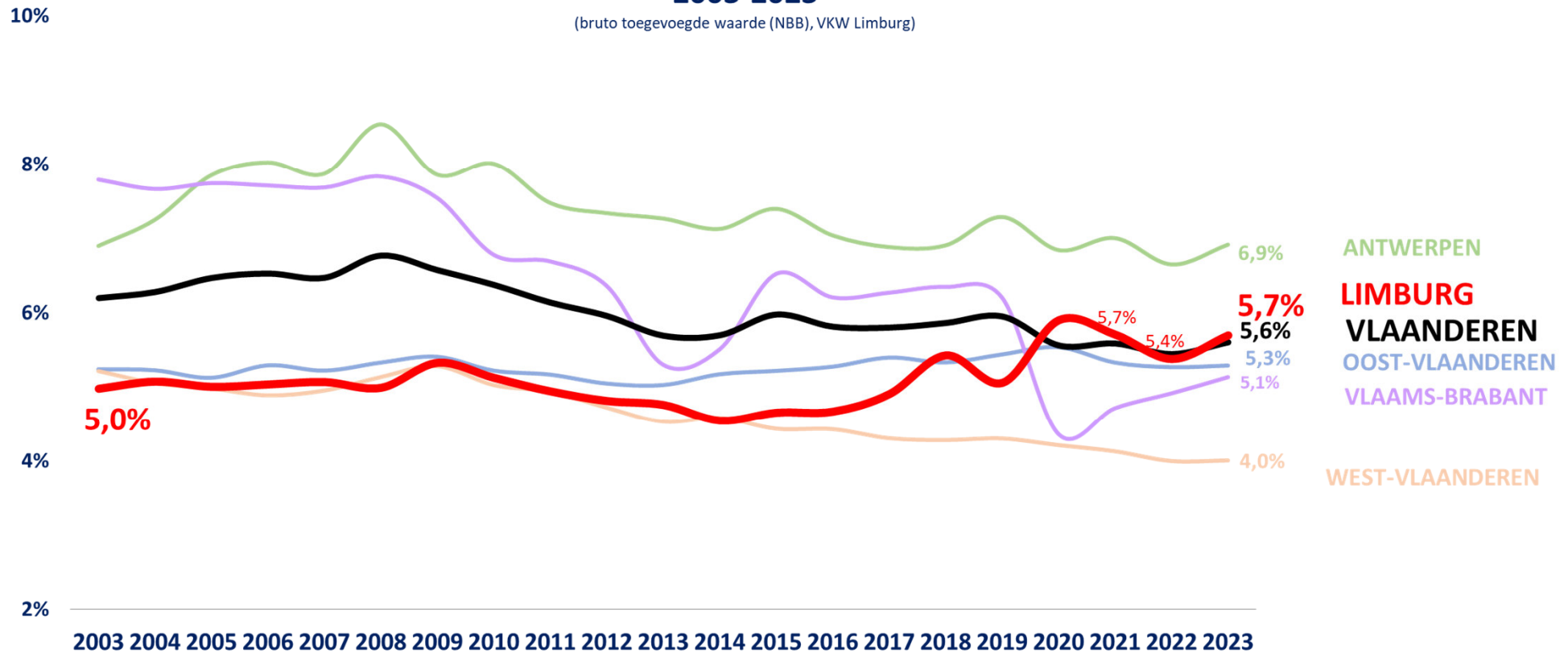
**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

Regionaal aandeel TOTALE ECONOMIE (2023)	HANDEL					in aandeel 2003			
	REGIONAAL AANDEEL					Δ 2003-2023	Δ 2003- 2013	Δ 2013- 2023	Δ 2022-2023
	in totale bedrijfstak BELGIE								
		2003	2013	2022	2023				
100%	BELGIE	100%	100%	100%	100%				
22,9%	Wallonië	20,2%	20,1%	19,4%	19,4%	-4%	-0%	-4%	-0,0%
17,3%	Brussel	17,5%	15,0%	10,4%	10,4%	-41%	-14%	-31%	-0,3%
59,7%	VLAANDEREN	62,3%	64,9%	70,2%	70,2%	+13%	+4%	+8%	+0,0%
19,2%	Antwerpen	19,7%	19,1%	19,4%	18,7%	-5%	-3%	-2%	-3,6%
6,16%	LIMBURG	5,84%	6,10%	6,04%	6,36%	+8,9%	+5%	+4%	+5,2%
12,5%	Oost-Vlaanderen	11,9%	12,0%	11,6%	11,8%	-1%	+1%	-2%	+1,5%
11,7%	Vlaams-Brabant	15,5%	17,3%	23,2%	23,4%	+51%	+12%	+35%	+0,8%
10,2%	West-Vlaanderen	9,3%	10,3%	9,9%	10,0%	+7%	+11%	-3%	+0,6%
Groot- en detailhandel; reparatie van auto's en motorfietsen (GG)									

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

Aandeel LOGISTIEK in totale regionale economie 2003-2023

(bruto toegevoegde waarde (NBB), VKW Limburg)

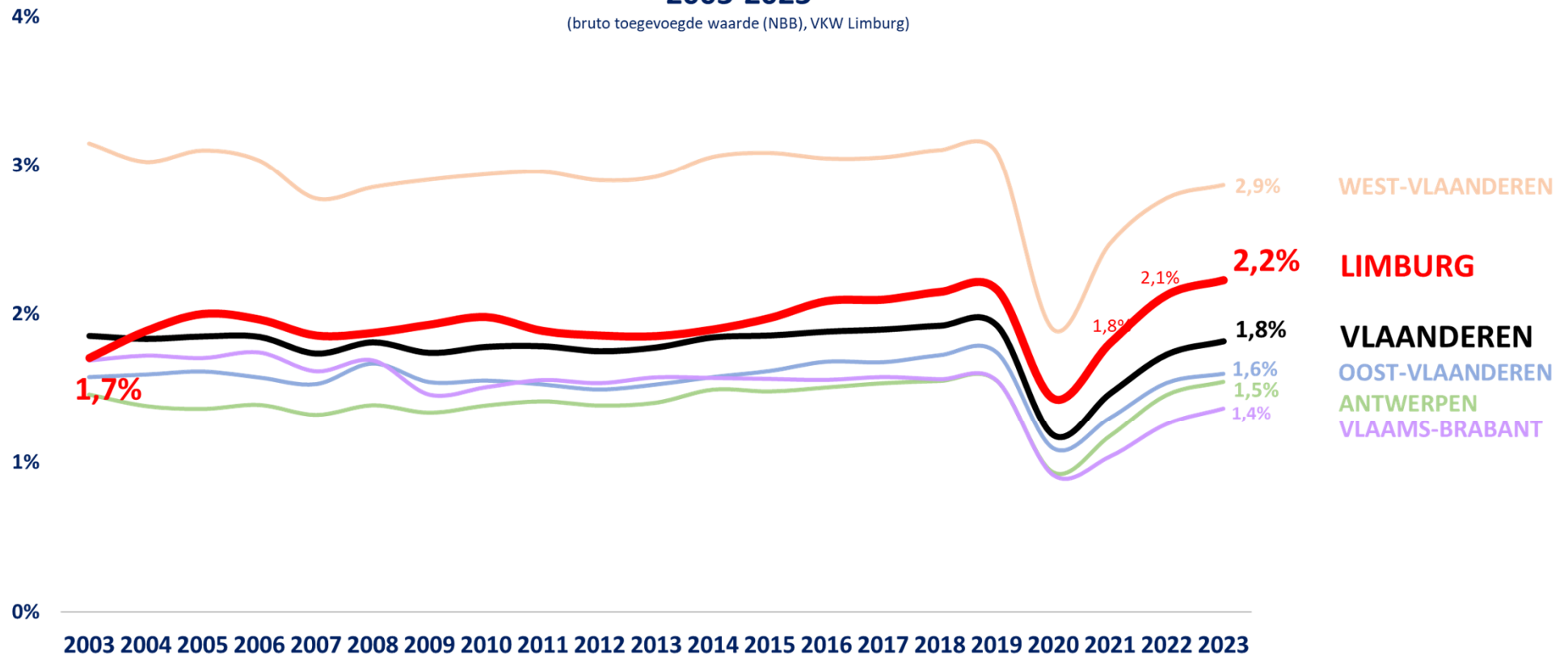
**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

Regionaal aandeel TOTALE ECONOMIE (2023)	LOGISTIEK					in aandeel 2003			
	REGIONAAL AANDEEL					Δ 2003-2023	Δ 2003- 2013	Δ 2013- 2023	Δ 2022-2023
	in totale bedrijfstak BELGIE								
		2003	2013	2022	2023				
100%	BELGIE	100%	100%	100%	100%				
22,9%	Wallonië	24,0%	22,0%	20,2%	20,1%	-16%	-8%	-9%	-0,7%
17,3%	Brussel	16,2%	19,0%	19,4%	19,0%	+18%	+17%	+0%	-1,8%
59,7%	VLAANDEREN	59,9%	59,1%	60,4%	60,9%	+2%	-1%	+3%	+0,8%
19,2%	Antwerpen	21,6%	24,6%	23,9%	24,1%	+12%	+14%	-2%	+0,9%
6,16%	LIMBURG	5,45%	5,35%	6,19%	6,39%	+17,2%	-2%	+20%	+3,3%
12,5%	Oost-Vlaanderen	10,4%	10,8%	12,3%	12,0%	+15%	+3%	+12%	-2,6%
11,7%	Vlaams-Brabant	13,4%	10,1%	10,4%	10,9%	-18%	-24%	+8%	+4,6%
10,2%	West-Vlaanderen	9,0%	8,2%	7,5%	7,5%	-17%	-8%	-10%	-0,8%
	Vervoer en opslag (HH)								

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

Aandeel HORECA in totale regionale economie 2003-2023

(bruto toegevoegde waarde (NBB), VKW Limburg)

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

Regionaal aandeel TOTALE ECONOMIE (2023)	HORECA					in aandeel 2003			
	REGIONAAL AANDEEL					Δ 2003-2023	Δ 2003- 2013	Δ 2013- 2023	Δ 2022-2023
	in totale bedrijfstak BELGIE								
		2003	2013	2022	2023				
100%	BELGIE	100%	100%	100%	100%				
22,9%	Wallonië	20,9%	22,2%	23,2%	23,5%	+13%	+6%	+6%	+1,2%
17,3%	Brussel	20,3%	20,5%	17,4%	17,8%	-12%	+1%	-13%	+2,2%
59,7%	VLAANDEREN	58,9%	57,4%	59,4%	58,7%	-0%	-3%	+2%	-1,1%
19,2%	Antwerpen	15,0%	14,8%	16,2%	16,0%	+7%	-2%	+8%	-1,2%
6,16%	LIMBURG	6,13%	6,47%	7,57%	7,42%	+21,1%	+6%	+15%	-1,9%
12,5%	Oost-Vlaanderen	10,3%	10,2%	11,1%	10,8%	+5%	-1%	+6%	-3,1%
11,7%	Vlaams-Brabant	9,5%	9,4%	8,3%	8,6%	-10%	-1%	-8%	+4,2%
10,2%	West-Vlaanderen	17,9%	16,6%	16,2%	15,9%	-11%	-7%	-4%	-2,0%
	Verschaffen van accommodatie en maaltijden (II)								

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

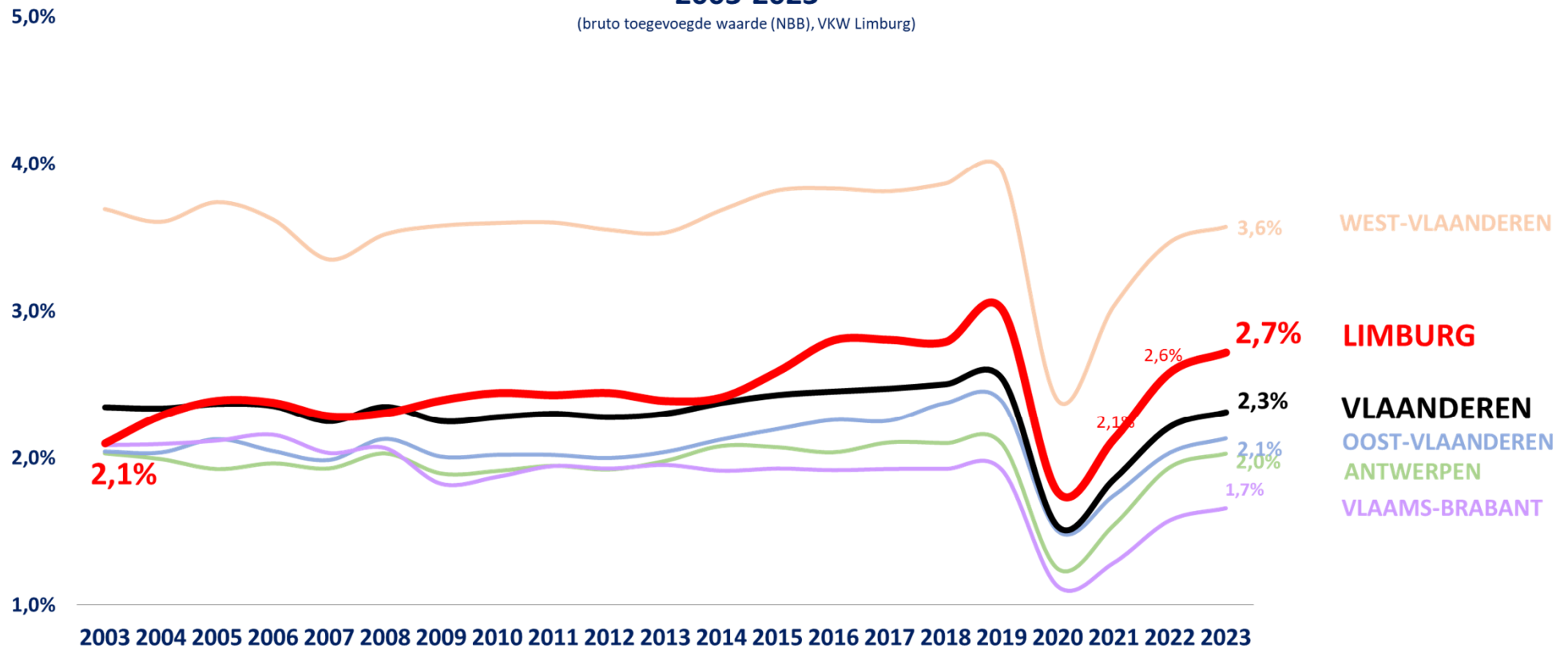
Door de **horecasector** te **verruimen** met de **deelsector *kunst, amusement & recreatie*** trachten we een beeld te krijgen op de sector **toerisme**.

Zodoende zien we een **aandeel van 2,7% in de Limburgse economie**, een stijging met +30%, komende van 2,1% in 2003. Ook hier zien we het beeld van West-Vlaanderen als sterkst op toerisme gerichte provincie (3,6%), met **Limburg** dat op de **tweede plaats** zijn **marge op de andere provincies uitbouwt**.

Het Limburgse **aandeel in de gehele Belgische toerismesector** steeg van 5,7% naar **6,8%**, toename met **+20%**.

Aandeel TOERISME in totale regionale economie 2003-2023

(bruto toegevoegde waarde (NBB), VKW Limburg)

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

Regionaal aandeel TOTALE ECONOMIE (2023)	TOERISME					in aandeel 2003			
	REGIONAAL AANDEEL					Δ 2003-2023	Δ 2003- 2013	Δ 2013- 2023	Δ 2022-2023
	in totale bedrijfstak BELGIE								
		2003	2013	2022	2023				
100%	BELGIE	100%	100%	100%	100%				
22,9%	Wallonië	21,4%	22,4%	24,4%	24,6%	+15%	+5%	+10%	+0,8%
17,3%	Brussel	22,4%	22,2%	19,0%	19,1%	-15%	-1%	-14%	+0,3%
59,7%	VLAANDEREN	56,2%	55,3%	56,6%	56,3%	+0%	-2%	+2%	-0,4%
19,2%	Antwerpen	15,8%	15,5%	16,1%	15,9%	+0%	-2%	+2%	-1,1%
6,16%	LIMBURG	5,70%	6,22%	6,84%	6,83%	+20,0%	+9%	+10%	-0,1%
12,5%	Oost-Vlaanderen	10,1%	10,1%	11,0%	10,9%	+8%	+0%	+7%	-1,1%
11,7%	Vlaams-Brabant	8,9%	8,6%	7,7%	7,9%	-11%	-3%	-9%	+2,5%
10,2%	West-Vlaanderen	15,8%	14,9%	15,0%	14,9%	-6%	-6%	+0%	-0,9%
	Verschaffen van accommodatie en maaltijden (II)								
	Kunst, amusement en recreatie (RR)								

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

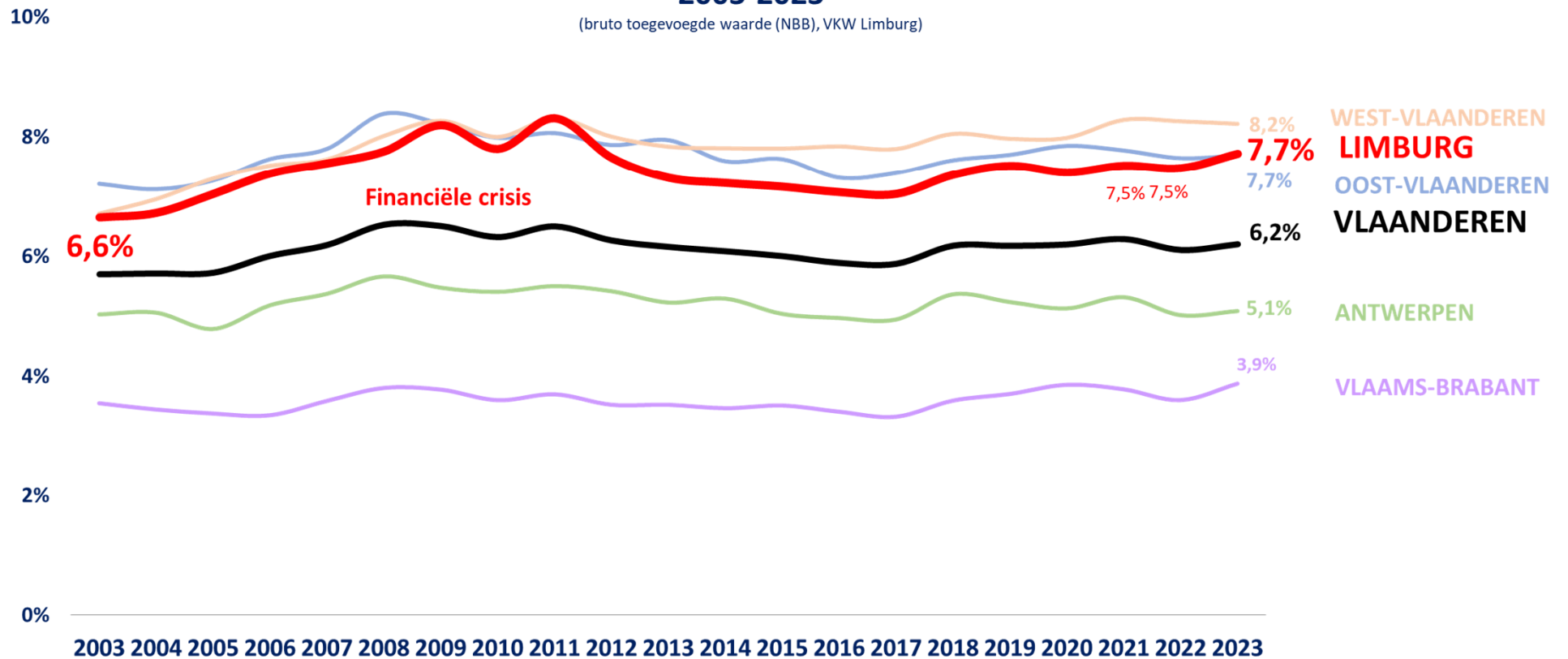
De **bouwsector** tenslotte is de sector waar Limburg – op de landbouwsector na – het sterkst staat met een **marktaandeel van 8,8%** binnen België, ruim boven het economische gewicht van onze regio van 6,14%. Daarmee wist de Limburgse bouwsector haar gewicht in het geheel te **handhaven** en zelfs heel **licht uit te breiden (+1%)**.

Mede door het lagere totale gewicht van Limburg in de Belgische economie nam het **belang van de bouwsector in de Limburgse economie** toe van 6,6% in 2003 tot **7,7%** in 2023, een toename met **+16%**.

De bouwsector lijkt een **sterkhouder** te zijn **in economisch moeilijke tijden**, getuige de piek ten tijde van de financiële crisissen (2008-2011) en een nieuwe opwaartse beweging in de voorbije jaren.

Aandeel BOUW in totale regionale economie 2003-2023

(bruto toegevoegde waarde (NBB), VKW Limburg)

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

Regionaal aandeel TOTALE ECONOMIE (2023)	BOUW					in aandeel 2003			
	REGIONAAL AANDEEL					Δ 2003-2023	Δ 2003- 2013	Δ 2013- 2023	Δ 2022-2023
	in totale bedrijfstak BELGIE								
		2003	2013	2022	2023				
100%	BELGIE	100%	100%	100%	100%				
22,9%	Wallonië	24,2%	24,8%	24,4%	24,2%	+0%	+3%	-3%	-0,8%
17,3%	Brussel	9,5%	8,4%	7,3%	7,1%	-25%	-11%	-16%	-3,1%
59,7%	VLAANDEREN	66,3%	66,8%	68,3%	68,7%	+4%	+1%	+3%	+0,6%
19,2%	Antwerpen	19,0%	18,5%	18,2%	18,1%	-5%	-3%	-2%	-0,6%
6,16%	LIMBURG	8,76%	8,58%	8,65%	8,81%	+0,6%	-2%	3%	+1,9%
12,5%	Oost-Vlaanderen	17,3%	17,8%	18,0%	17,8%	+3%	+3%	+0%	-1,3%
11,7%	Vlaams-Brabant	7,3%	7,0%	7,7%	8,4%	+14%	-4%	+19%	+9,0%
10,2%	West-Vlaanderen	14,0%	14,9%	15,7%	15,6%	+12%	+7%	+5%	-0,5%
	Bouwnijverheid								

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**

**VERSTERKT
ONDERNEMEN.**